

**ANLATIM BOZUKLUKLARININ
DÜZELTİLMESİNDE
GERİBİLDİRİMİN ETKİSİ**

Gülnihal HIZLI (ÜŞÜR)
Yüksek Lisans Tezi

Danışman : Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN

Afyon

ANLATIM BOZUKLUKLARININ DÜZELTİLMESİNDE

GERİ BİLDİRİMİN ETKİSİ

GÜLNIHAL HIZLI (ÜŞÜR)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman : Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN

**Afyon
Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**

Haziran 2004

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

ANATİM BOZUKLUKLARININ DÜZELTİLMESİNDE GERİBİLDİRİMİN ETKİSİ

GÜLNIHAL HIZLI (ÜŞÜR)
Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Afyon
Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran 2004

Danışman : Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN

Çalışmada anlatım bozukluklarının düzeltilmesinde geri bildirim etkisi araştırılmış ve şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Araştırmada “(Afyon) Çay Çok Programlı Lisesi”nden random yöntemiyle seçilen 200 öğrenciye yazdırılan 600 kompozisyon incelendi ve bu kompozisyonlardaki anlatım bozuklukları değerlendirmeye alındı.

2. Öğrencilere üç ayrı grup halinde uygulama yapıldı.

(A GRUBU) öğrencilerinin, teker teker kağıtları incelenerek öğrencilere yaptıkları yanlışlıklar gösterildi ve bu yanlışların nasıl düzeltilebileceği anlatıldı.

(B GRUBU) öğrencilerine, sınav kağıtları dağıtıldı ve yaptıkları yanlışları kontrol edip kağıtları geri vermeleri istendi.

(C GRUBU) öğrencilerine ise sadece sınav sonuçlarını duyuruldu. Bu uygulama, birer ay ara ile ,toplam üç kez tekrarlandı. Üçüncü sınav sonucunda, ilk sınavdan itibaren öğrencilerin durumlarının gelişmesi incelendi.

3. Yapılan bu çalışmalar sonucunda A grubu öğrencilerinin ilk kompozisyonlarında anlatım bozukluklarına sık rastlanırken, yaptıkları bozuklukları onlara anlatıp doğruları gösterdikten sonra, kurdukları cümlelerdeki anlatım bozukluğu sayısının düştüğü, üçüncü kompozisyonlarında bu bozuklukların oldukça azaldığı görülmüş ve anlatım bozukluklarının düzeltilmesinde geri bildirim düzeltici ve olumlu bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ABSTRACT

THE EFFECT OF FEEDBACK ON MİSEXPRESSIONS

Gülnihal HIZLI (ÜŞÜR)

The Basic Studies of Turkish Education Department

Afyon Kocatepe Universty, The Instute of Social Sciences

June 2004

Advisor: Pof.Dr. Gürer GÜLSEVİN

In this research, the effect of feedback on misexpriession has been carried on and these results save been reached:

1. In this work, the six hundred composition written by two hundred students chosen by the way of random in Çay High School have been examined and the misexpriessions on these compositions have been evalvated.
2. The students have been separated into three gruops and then the procedur have been put into practice. Having examined the papers of theirs the students of group A have been showed the mistakes on their papers. The exam papers have have been deliveredto the group B students and the group C students have merely been announced the results.
3. As a result of these works, it is seen that the number in making mistake has gradually decreased andı it is concluded that feedback has an improving and positive effect on collecting the misexpressions.

ÖNSÖZ

İyi bir yazılı anlatım, hem okul başarısı için hem de hayatta başarı kazanmak için çok önemlidir. Bu nedenle kendi dilimizi çok iyi öğrenmemiz ve düzgün bir anlatım becerisi elde etmemiz gerekir.

İşte biz çalışmamızda bu sorunun, yani anlatım bozukluklarının düzeltilmesinde geribildirim etkisini inceledik.Öncelikle bu konuda çeşitli kaynaklardan bilgi topladık. Ardından kompozisyon konularını, araştırma yapacağımız sınıfları belirleyip çalışmamıza başladık.Elde ettiğimiz sonuçları hem sayı hem örnek hem tablo olarak ortaya koyduk.

Bu çalışma sonunda, öğrencilerin anlatımlarındaki bozuklukların, geribildirim yöntemiyle nasıl düzeltilebileceği ortaya konmuş oldu.

Geride bıraktığım yıllar içerisinde ekip çalışması ruhuyla beni eğitmeye çalışan; her sorunla ilgilenip sorunlarımı çözen; her yönüyle kendime örnek aldığım rehberim, danışman hocam Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN'e ve çalışkanlığımı her yönüyle kendime örnek aldığım eşim İsa'ya içtenlikle teşekkür ediyorum.

Gülnehal HIZLI (ÜŞÜR)
Afyon, 2004

ÖZGEÇMİŞ

Gülnihal HIZLI (ÜŞÜR)
Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Yüksek Lisans

Eğitim

Lisans : 2000 Afyon Kocatepe Üniversitesi, Uşak Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü,
Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı
Lise: 1996 Afyon Cumhuriyet Lisesi

İş / İstihdam

2000-Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, Afyon ili, Çay ilçesi Çay Çok programlı Lisesi.

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı: Denizli, 01 Ocak 1980 Cinsiyet: Kadın

Yabancı Dil

İngilizce

Tablolar

sayfa

Tablo 1.	Sınıfların ve Grupların Dağılımı	1
Tablo 2.	“Gereksiz Sözcük Kullanılması” Bozukluğunun A Grubu’ndaki Dağılımı	18
Tablo 3.	“Gereksiz Sözcük Kullanılması” Bozukluğunun B Grubu’ndaki Dağılımı	18
Tablo 4.	“Gereksiz Sözcük Kullanılması” Bozukluğunun C Grubu’ndaki Dağılımı	19
Tablo 5.	“Cümlede Belirsizlik Bulunması” Bozukluğunun A Grubu’ndaki Dağılımı	19
Tablo 6.	“Cümlede Belirsizlik Bulunması” Bozukluğunun B Grubu’ndaki Dağılımı	19
Tablo 7.	“Cümlede Belirsizlik Bulunması” Bozukluğunun C Grubu’ndaki Dağılımı	20
Tablo 8.	“Sözcüğün Anlamca Cümleye Uymaması” Bozukluğunun A Grubu’ndaki Dağılımı	20
Tablo 9.	“Sözcüğün Anlamca Cümleye Uymaması” Bozukluğunun B Grubu’ndaki Dağılımı	21
Tablo 10.	“Sözcüğün Anlamca Cümleye Uymaması” Bozukluğunun	

	C Grubu'ndaki Dağılımı	21
Tablo 11.	“Sözcüklerin Yanlış Eyleme Bağlanması” Bozukluğunun A Grubu'ndaki Dağılımı	22
Tablo 12.	“Sözcüklerin Yanlış Eyleme Bağlanması” Bozukluğunun B Grubu'ndaki Dağılımı	22
Tablo 13.	“Sözcüklerin Yanlış Eyleme Bağlanması” Bozukluğunun C Grubu'ndaki Dağılımı	23
Tablo 14.	“Cümlede Mantık Hatasının Bulunması” Bozukluğunun A Grubu'ndaki Dağılımı	23
Tablo 15.	“Cümlede Mantık Hatasının Bulunması” Bozukluğunun B Grubu'ndaki Dağılımı	23
Tablo 16.	“Cümlede Mantık Hatasının Bulunması” Bozukluğunun C Grubu'ndaki Dağılımı	24
Tablo 17.	“Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması” Bozukluğunun A Grubu'ndaki Dağılımı	24
Tablo 18.	“Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması” Bozukluğunun B Grubu'ndaki Dağılımı	25
Tablo 19.	“Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması” Bozukluğunun C Grubu'ndaki Dağılımı	25
Tablo 20.	“Öge Eksikliği” Bozukluğunun A Grubu'ndaki Dağılımı	26
Tablo 21	“Öge Eksikliği” Bozukluğunun	

	B Grubu'ndaki Dağılımı	26
Tablo 22.	“Öge Eksikliği” Bozukluğunun C Grubu'ndaki Dağılımı	27
Tablo 23.	“Özne-yüklem Uyumsuzluğu” Bozukluğunun A Grubu'ndaki Dağılımı	27
Tablo 24.	“Özne-yüklem Uyumsuzluğu” Bozukluğunun B Grubu'ndaki Dağılımı	27
Tablo 25.	“Özne-yüklem Uyumsuzluğu” Bozukluğunun C Grubu'ndaki Dağılımı	28
Tablo 26.	“Tamlama Uyumsuzluğu” Bozukluğunun A Grubu'ndaki Dağılımı	28
Tablo 27.	“Tamlama Uyumsuzluğu” Bozukluğunun B Grubu'ndaki Dağılımı	29
Tablo 28.	“Tamlama Uyumsuzluğu” Bozukluğunun C Grubu'ndaki Dağılımı	29
Tablo 29.	“Ek Uyumsuzluğu” Bozukluğunun A Grubu'ndaki Dağılımı	29
Tablo 30.	“Ek Uyumsuzluğu” Bozukluğunun B Grubu'ndaki Dağılımı	30
Tablo 31.	“Ek Uyumsuzluğu” Bozukluğunun C Grubu'ndaki Dağılımı	30
Tablo 32.	“Cümlede Etken- Edilgen Fiillerin Bir Arada Bulunması” Bozukluğunun A Grubu'ndaki Dağılımı	31

Tablo 33.	“Cümlede Etken- Edilgen Fiillerin Bir Arada Bulunması” Bozukluğunun B Grubu’ndaki Dağılımı	31
Tablo 34.	“Cümlede Etken- Edilgen Fiillerin Bir Arada Bulunması” Bozukluğunun C Grubu’ndaki Dağılımı	32
Tablo 35.	“İsim Cümlelerinde Ek-Fiilin Ortak Kullanılması” Bozukluğunun A Grubu’ndaki Dağılımı”	32
Tablo 36.	“İsim Cümlelerinde Ek-Fiilin Ortak Kullanılması” Bozukluğunun B Grubu’ndaki Dağılımı	33
Tablo 37.	“İsim Cümlelerinde Ek-Fiilin Ortak Kullanılması” Bozukluğunun C Grubu’ndaki Dağılımı	33
Tablo 38.	Anlama Dayalı Bozuklukların Birinci Sınavdaki Dağılımı	34
Tablo 39.	Cümle Kuruluşuna Dayalı Bozuklukların Birinci Sınavdaki Dağılımı ..	34
Tablo 40.	Anlama Dayalı Bozuklukların İkinci Sınavdaki Dağılımı	35
Tablo 41.	Cümle Kuruluşuna Dayalı Bozuklukların İkinci Sınavdaki Dağılımı ...	35
Tablo 42.	Anlama Dayalı Bozuklukların Üçüncü Sınavdaki Dağılımı	36
Tablo 43.	Cümle kuruluşuna Dayalı Bozuklukların Üçüncü Sınavdaki Dağılımı ..	36
Tablo 44.	Gruplardaki Anlatım Bozukluklarının Sınavlara Göre Dağılımı	37
Tablo 45.	Anlama Dayalı Bozuklukların Genel Sonuçları	37
Tablo 46.	Cümle Kuruluşuna Dayalı Bozuklukların Genel Sonuçları	37

Tablo 47.	A Grubu'nun Üç Sınavda Gelişim Durumu	40
Tablo 48.	B Grubu'nun Üç Sınavda Gelişim Durumu	41
Tablo 49.	C Grubu'nun Üç Sınavda Gelişim Durumu	42

İÇİNDEKİLER	Sayfa
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI	iv
ÖN SÖZ	v
ÖZGEÇMİŞ	vi
TABLolar	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ANLATIM BOZUKLUKLARI

I. ANLATIM TERİMİNİN KAPSAMI	3
II. ANLATIM BOZUKLUĞU	4
III. ANLATIM BOZUKLUĞU TÜRLERİ	6
A. ANLAMA DAYALI BOZUKLUKLAR	7
1. Gereksiz Sözcük Kullanılması	7
2. Cümlede Belirsizlik Bulunması	8
3. Sözcüğün Anlamca Cümleye Uymaması	9

4. Sözcüklerin Yanlış Eyleme Bağlanması	10
5. Cümlede Mantık Hatasının Bulunması	11
6. Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması	11
B. CÜMLE KURULUŞUNA DAYALI BOZUKLUKLAR	12
1. Öge Eksikliği	13
2. Özne-Yüklem Uyumsuzluğu	14
3. Tamlama Uyumsuzluğu	15
4. Ek uyumsuzluğu	16
5. Etken-Edilgen Fiillerin Bir Arada Bulunması	16
6. İsim Cümlelerinde Ek-Fiilin Ortak Kullanılmasından Kaynaklanan Bozukluklar	17

İKİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

I. ANLATIM BOZUKLUKLARININ GRUPLARA GÖRE DAĞILIMI	18
A) ANLAMA DAYALI BOZUKLUKLAR	18
1. Gereksiz Sözcük Kullanılması	18
2. Cümlede Belirsizlik Bulunması	19

3. Sözcüğün Anlamca Cümleye Uymaması	20
4. Sözcüklerin Yanlış Eyleme Bağlanması	22
5. Cümlede Mantık Hatasının Olması	23
6. Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması	24
B) CÜMLE KURULUŞUNA DAYALI BOZUKLUKLAR	26
1. Öge Eksikliği	26
2. Özne-Yüklem Uyumsuzluğunun Bulunması	27
3. Tamlama Uyumsuzluğu	28
4. Ek uyumsuzluğu	29
5. Cümlede Etken-Edilgen Fiillerin Bir Arada Bulunması	31
6. İsim Cümlelerinde Ek-Fiilin Ortak Kullanılmasından Kaynaklanan Bozukluklar	32
II. ANLATIM BOZUKLUKLARININ SINAVLARA GÖRE DAĞILIMI	34
A) I. SINAVLAR	34
1. Anlama Dayalı Bozukluklar	34
2. Cümle Kuruluşuna Dayalı Bozukluklar	34
B) II.SINAVLAR	35

1. Anlama Dayalı Bozukluklar	35
2. Cümle Kuruluşuna Dayalı Bozukluklar	35
C) III. SINAVLAR	36
1. Anlama Dayalı Bozukluklar	36
2. Cümle Kuruluşuna Dayalı Bozukluklar	36
III. GRUPLARDAKİ TOPLAM ANLATIM BOZUKLUĞUNUN SINAVLARA GÖRE DAĞILIMI	37
IV. GENEL SONUÇLAR	38
1. Anlama Dayalı Bozukluklar	38
2. Cümle Kuruluşuna Dayalı Bozukluklar	38
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
DEĞERLENDİRME	
I. “A GRUBU”NUN ÜÇ SINAVDA GELİŞİM DURUMU	40
II. “B GRUBU”NUN ÜÇ SINAVDA GELİŞİM DURUMU	41
III. “C GRUBU”NUN ÜÇ SINAVDA GELİŞİM DURUMU	42
SONUÇ	42
KAYNAKÇA	44
EKLER	46

GİRİŞ

İnsanlar arasındaki iletişimi sağlayan en önemli araç, dildir. İnsanların birbirleriyle iyi bir şekilde anlaşabilmeleri ve gelişen dünyadaki yeniliklerden haberdar olabilmeleri, sağlıklı bir iletişimin varlığına bağlıdır. İletişimin sağlıklı olabilmesi için de dilin doğru, anlaşılır ve etkili olarak kullanılması gerekir.

Bir kimsenin duygularını ya da düşüncelerini söz veya yazı ile başkasına aktarmasına anlatım denir.

Sadece dinlemek ve okumakla anlatım becerileri kazanılamaz. Örneğin, bisiklete binmenin kurallarını teorik olarak ezberleyen bir kişi, bisikleti gereği gibi kullanabilir, denilemez. Önce bunu uygulamaya koyması gerekir. Yazma da, dinleme ve okuma gibi bir beceridir. Yazma becerisi, ancak, öğrenilen kuralların yeterince uygulanması ile gelişir.

Dilin doğru kullanılmaması sonucunda anlatım bozuklukları ortaya çıkar. Bu bozuklukların düzeltilmesi, dilin güzelliğinin korunması açısından son derece önemlidir.

Bu çalışmada anlatım bozukluklarının düzeltilmesinde geri bildirim etkisi üzerinde durulmuştur. Tezin amacı, orta öğretim düzeyindeki öğrencilerin anlatım bozukluklarının giderilmesi konusunda geri bildirim yönteminin etkisini tespit etmektir.

Daha önce konuyu bu yönde ve bu tezdeki yöntemle ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Tezde, “(Afyon) Çay Çok Programlı Lisesi”nden Random yöntemiyle seçilen 200 öğrenci üzerinde çalışıldı.

Araştırma yapılacak sınıflar belirlendikten sonra, yine aynı yöntemle (seviyeleri birbirine yakın olmak şartıyla) A, B ve C grupları belirlendi. Bu işlemin sonucunda sınıflar şu şekilde gruplandırıldı:

Tablo 1. Sınıflar ve Grupların Dağılımı

	A GRUBU	B GRUBU	C GRUBU
9. SINIFLAR	9/C	9/B	9/D
10. SINIFLAR	10 SOS/B	10 TM/A	10 TM/B
11. SINIFLAR	11 TM/A	11 TM/B	11 TM/C

Daha sonra öğrencilere yazdırılacak kompozisyon konuları belirlendi:

- Arkadaşlık
- İyilik
- Eğitimin Önemi

Öğrencilere üç aşamalı uygulama yapıldı:

Bütün gruplara daha önceden belirlenen konular verilerek kompozisyon yazdırıldı.

Kağıtlar anlatım bozuklukları açısından değerlendirildi. Sonra üç gruba aynı işlem yapıldı:

A GRUBU öğrencilerinin, teker teker kağıtları incelendi, öğrencilere yaptıkları yanlışlıklar gösterildi ve bunların doğruları anlatıldı.

B GRUBU öğrencilerine, sınav kağıtları dağıtıldı ve öğrencilerin, yanlışlarını kontrol edip kağıtları geri vermeleri istendi.

C GRUBU öğrencilerine sadece sınav sonuçları duyuruldu.

Bu uygulama, birer ay ara ile öğrencilere farklı konular verilerek üç kez tekrarlandı. Üçüncü sınav sonucunda, öğrencilerin ilk sınavdan itibaren durumlarının gelişmesi incelendi. Hangi grubun öğrencilerinde daha fazla gelişme olduğu belirlendi.

Sonuç olarak şu söylenebilir ki bu çalışmada, B ve C Grubu öğrencilerinin kompozisyonlarındaki anlatım bozukluğu sayısı düzenli bir düşüş göstermemiş, hatta bazen bu grupların bozukluk sayılarında bir yükselme olmuştur. Bunun yanında teker teker kağıtları incelenerek yaptıkları yanlışlıklar gösterilen A Grubu öğrencileri daha başarılı olmuşlardır. Bu grupta anlatım bozuklukları giderek düşmüştür.

BİRİNCİ BÖLÜM

ANLATIM BOZUKLUKLARI

I. ANLATIM TERİMİNİN KAPSAMI

Bir kimsenin duygularını ve düşüncelerini söz ya da yazı ile başkasına anlatmasına anlatım denir. Bir dili bilmek demek, o dille söyleneni, yazılanı anlayabilmek; isteklerini, duygularını ve düşüncelerini o dille eksiksiz ifade edebilmek demektir.

Anlatmak aktif bir eylemdir. Düşüncesini anlatmak isteyen kişi, önce bu düşüncüyü zihninde belirleyecek, uygun kelimeler seçecek, cümleler kuracaktır; sonra bunları düzgün bir şekilde anlatacaktır.

Dil, insanların birbirleriyle ilişkisini sağladığı için önemlidir, anadil eğitiminde de geniş yer tutar. Kişinin yetişme düzeyi, konuşmasından ve yazmasından anlaşılır.

Bugün, hayatın her alanında çok önemli bir yere sahip olan yazılı anlatım, eğitim sürecinde de üzerinde titizlikle durulması gereken bir konudur.

Özay Karadağlı, “anlatmak” kelimesinin, Türkçe Sözlükte; (1998:114) “ *Bir konu üzerinde açıklamada bulunmak, bilgi vermek, izah etmek, söylemek , nakletmek*“ olarak ifade edildiğini, anlatımın ise; “ *Bir duyguyu, bir düşüncüyü, bir konuyu söz veya yazı ile bildirme, ifade*” biçiminde açıklandığını söylemektedir.¹

Türkçe öğretiminin temel amaçlarından biri, öğrencilerin dinlediklerini, okuduklarını doğru anlamaları ise, bir diğer amaç da duygu ve düşüncelerini doğru ve düzenli bir şekilde anlatmalarıdır. Bir dili kazanmış sayılmak için, o dille duygu ve düşüncelerini sözlü veya yazılı olarak anlatabilmek gerekir.

Murat Özbay, anlatımın, bir kişinin yetişme düzeyini de yansıttığını, kişinin üzerinde konuştuğu veya yazdığı konuyu yaşayarak, okuyarak edindiği bilgilere göre düşündüğünü, kendi tecrübelerini, izlenimlerini, anılarını ekleyerek anlatımını inandırıcı kıldığını söylemiştir. Ayrıca Özbay, anlatım becerisinin, çocuğun konuşmaya başlamasıyla kazanılıp okul hayatı boyunca geliştiğini, ancak, ileri bir toplumda fertlerin bununla yetinmediklerini, vatandaşlık, iş, eğlence, dostluk, sanat ilgi ve etkinlikleri yönlerinden çeşitli anlatım yollarına alışmak zorunda olduklarını, ifade etmiştir.²

¹ Özay KARADAĞLI, “Türkçe Eğitiminde Anlatım Tarzları”, Niğde 2003 Bahar, s. 79

² Murat ÖZBAY , “Yazılı Anlatım Becerisinin Geliştirilmesi”, Prof.Dr. Sadık Tural Armağanı (Yayına Hazırlayan, İdris KARAKUŞ), Ankara, 2002, s. 173.

II. ANLATIM BOZUKLUĞU

Yazılı ve sözlü anlatımda bulunması gereken bazı nitelikler vardır. Bu nitelikler, kelimelerin doğru seçilmesi, cümlelerin Türkçe'nin gramerine uygun kurulması, birbirine mantıksal bir bağla bağlanması, konuda birliğin sağlanıp sürdürülmesi ve bilgilerin doğruluğudur.

Şerif Aktaş ve Osman Gündüz, anlatım bakımından bozuk ve yazım yanlışları ile dolu bir yazının, yazarın eğitimsizliğini ele verdiğini; daha da önemlisi ana diline gereken saygıyı göstermediği anlamına geldiğini söylemektedir.³

Şüphesiz, herkes; yazısında ve konuşmasında, kelime ve cümlelerin ses, ahenk ve anlam bakımından kusursuz olmasını arzu eder. Ama, bunu istisnaların dışında birçoğumuz beceremeyiz. İyi bir cümle açık, duru, sade, tabii; dilbilgisi kurallarına uygun ve bilgi yönünden de doğruları ifade eden bir cümledir. İyi bir cümlenin niteliklerini taşımayan cümlelerde anlatım bozukluğu vardır.

Eğitim görmüş herkesin düşündüklerini, duyduklarını, görüp yaşadıklarını derli toplu ve düzenli bir biçimde anlatması gerekir. Bu bakımdan doğru ve güzel yazmaya çok özen göstermek gerekir.

İyi bir yazılı anlatım, hem okul başarısı için hem de hayatta başarı kazanmak için çok önemlidir. Bu nedenle herkesin kendi dilini çok iyi öğrenmesi ve düzgün bir anlatım becerisini elde etmesi gerekir.

Cahit Kavcar, herhangi bir konuda bilgi eksikliğini, belki bir dereceye kadar, hoş görülebileceğini, ancak kişi kendi dilinde doğru ve düzgün bir yazılı anlatım becerisinden yoksun kalırsa, bu kişinin çok ayıplanacağını söylemektedir. Ayrıca özellikle yazılı anlatım yetersizliklerinin, her düzeydeki okullarımızda önemli bir sorun olduğunu, üniversite öğrencisi olan gençlerde bile bu tür yetersizliklerle karşılaşıldığını ve elbette herkesin büyük yazar olamayacağını; ama doğru yazma becerisini kazanması gerektiğini belirtmektedir. Kavcar, öğrenci kompozisyonlarında en çok görülen yanlışlıkları şöyle sıralamaktadır: “Bozuk cümle, noktalama ve yazım kusurları, sözcükleri yerinde kullanamayıp, düzgün olmayan anlatım, sözlerin birbirine ters düşmesi, plânsızlık, bilgi ve gözlem yanlışlıkları, birikim yetersizlikleri, gereksiz sözler, sözcük ve görüş tekrarları, açık olmayış.”⁴

³ Şerif AKTAŞ, Osman GÜNDÜZ, Yazılı ve Sözlü Anlatım, Akçağ Yayınları, Ekim 2001, Ankara, s. 110

⁴ Cahit KAVCAR, Edebiyat ve Eğitim, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, 2004, s.163

Bir duyguyu, bir düşünceyi, bir yargıyı, bir olayı ve bir eylemi tam olarak anlatan kelime veya kelime grubuna cümle denir. Cümle, dilbilgisi kitaplarında değişik şekillerde tarif edilmiştir:

Muharrem Ergin'e göre cümle, bir fikri, bir düşünceyi, bir hareketi, bir duyguyu, bir hadiseyi tam olarak bir hüküm hâlinde ifade eden kelime grubudur.⁵

Hikmet Dizdaroğlu, cümlenin bir yargı birimi olduğunu söyler ve cümleyi şöyle tanımlar: "Tümce, ya tek bir düşünceyi, tek bir duyguyu yansıtır; ya da birden çok duyu ve düşünce, tümce kalıbı içinde bir araya gelerek bir temel yargıya bağlanır."⁶

Leyla Karahan da Hikmet Dizdaroğlu gibi cümlenin bir yargı bildirdiğini söyler ve cümleyi şöyle tanımlar: "Bir duyguyu, bir düşünceyi, bir durumu, bir olayı yargı bildirerek anlatan kelime veya kelime dizisine cümle denir."⁷

Kaya Bilgegil, cümleye daha farklı bir tanım getirerek, cümlede anlatılmak istenen şeyin tam olarak açıklanması gerektiğini söyler ve cümleyi şöyle tanımlar : "İki unsur arasındaki olumlu veya olumsuz ilgiyi sözü dinleyende soruya yer bırakmayacak şekilde tam olarak haber veya dilek (inşâ) yoluyla ifade eden kelimeler dizisine cümle denir."⁸

Mazhar Kükey'e göre cümle: "Bir yargıyı; bir düşünceyi, bir isteği dile getiren çekimli bir eyleme ya da çekimli bir eylemle veya eylem almış ad soylu bir sözcükle düzenlenen anlamlı en geniş bir dil birliğidir."⁹

Erdoğan Boz, cümleyle ilgili önemli bir özelliğin de, açık ve anlaşılır olmak olduğunu belirterek, cümle hakkında şunları söylemiştir: "Birçok dilbilgisi kitabında bu konu, anlatım bozuklukları başlığı altında incelenmiştir. Dili iyi kullanmanın en geçerli kriterlerinden biri, belki de en önemlisi, anlatım düzgünlüğüdür."¹⁰

---

⁵ Muharrem ERGİN, Türk Dili, Bayrak Yayınları, İstanbul, 1994 ,s.395

⁶ Hikmet DİZDAROĞLU, Tümce Bilgisi, TDK Yayınları, Ankara, 1976, s.187

⁷ Leyla KARAHAN, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri-, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993, s.11

⁸ M. Kaya BİLGEĞİL, Türkçe Dil Bilgisi, Dergâh Yayınları, Ankara 1984, s.12

⁹ Mazhar KÜKEY, Türkçenin Söz Dizimi, Kardeş Matbaası, Ankara, 1975, s.187

¹⁰ Erdoğan BOZ (Editör), Gürer GÜLSEVİN, İrfan AYPAY, Mehmet SARI, Türk Dili ve Kompozisyon, AKÜ Yayınları, Afyon, 2003, s.263

III. ANLATIM BOZUKLUĞU TÜRLERİ

Aktaş ve Gündüz, anlatım bozukluklarını biçimsel yanlışlar, dilbilgisi yanlışları, anlatım yanlışları, düzenleyiş yanlışları, yazım ve noktalama yanlışları olmak üzere altı gruba ayırırlar.¹¹

Ömer Âsım Aksoy, konuyu “Dil Yanlışları” başlığı altında inceler ve bu yanlışları şu şekilde gruplandırır: “Yapıları yanlış olan sözcükler, birbirleriyle karıştırılan sözcükler, yazım yanlışları, gereksiz sözcükler, yinelemeler, yanlış anlamda kullanılan sözcükler, çelişen sözler, yanlış yerde bulunan sözcükler, bozuk anlatımlar, özentiler.”¹²

Zeynep Korkmaz, Ahmet B. Ercilasun, Mehmet Akalın, Tuncer Gülensoy, İsmail Parlatır, Hazma Zülfikâr ve Nejat Birinci, genel anlatım bozukluklarının “fesâhat” konusu içinde yer aldığını söyleyerek, anlatım bozukluklarını ikiye ayırırlar: “Ses ve âhenk kusurları, Anlam kusurları.” Ses ve âhenk kusurlarını tenâfür, zincirleme, tekrar sıklığı olmak üzere üç başlıkta; anlam kusurlarını ise garâbet ve aykırılık olmak üzere iki başlıkta incelerler. Bu bozuklukların cümle yapısı ile ilgili olmayan bozukluklar olduğunu, doğrudan doğruya cümlenin yapısını bozan anlatım bozukluklarının ise “Cümle Bozuklukları” başlığı altında incelenebileceğini söylerler.¹³

Erdoğan Boz, anlatım bozukluklarını on başlık altında inceler: “Gereksiz kelime kullanımı, öge eksikliği, eklerin yanlış kullanımı, özne-yüklem uyumsuzluğu, kelimelerin yanlış yerde kullanımı, anlamca çelişkili kelimelerin kullanımı, tamlama yanlışlıkları, kelimelerin yanlış anlamda kullanımı, ne...ne bağlama edatının yanlış kullanımı, mantık yanlışlıkları.”¹⁴

Bu bilgiler ışığında anlatım bozuklukları bu çalışmada şu şekilde sınıflandırıldı:

A) ANLAMA DAYALI BOZUKLUKLAR

B) CÜMLE KURULUŞUNA DAYALI BOZUKLUKLAR

¹¹ AKTAŞ-GÜNDÜZ, s. 110.

¹² Ömer Âsım AKSOY, Dil Yanlışları, Adam Yayınları, İstanbul 1991, s. 15-16-19-21-22-23-27-28-29-38-55-56-64-73-75-80-82-82-85-99-111-112-113-115-119-130-178-179-180-181-184-188-199-214

¹³ Zeynep KORKMAZ, Ahmet B. ERCİLASUN, Mehmet AKALIN, Tuncer GÜLENSOY, İsmail PARLATIR, Hazma ZÜLFİKÂR, Nejat BİRİNCİ, Yükseköğretim Öğrencileri İçin Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri, YÖK Matbaası, 1997, s.194-201.

¹⁴ Boz ve diğerleri, s. 263-270.

A) ANLAMA DAYALI BOZUKLUKLAR

Anlama dayalı bu bozukluklar altı bölümde incelenebilir:

1. Gereksiz sözcük kullanılması
2. Cümlede belirsizlik bulunması
3. Sözcüğün anlamca cümleye uymaması
4. Sözcüklerin yanlış eyleme bağlanması
5. Mantık hatası
6. Sözcüğün yanlış yerde kullanılması

1. Gereksiz Sözcük Kullanımı

Cümlelerin açıklığını ve anlaşılabilirliğini etkilemeyen veya cümlede daralma ve bozulmaya yol açmayan her kelime, o cümle için gereksizdir.

Yusuf Olgun, eş anlamlı kelimelerin bir arada kullanılması, ya da görevi olmayan bir kelimeye yazıda yer verilmesinin gereksiz sözcük kullanımına girdiğini söyler.¹⁵

Şerif Aktaş ve Osman Gündüz, aynı anlama gelen dil öğelerinin bir arada kullanılmasının yazının etki gücünü azalttığını, sözü gereksiz yere uzattığını ve bunlardan cümledeki konumuna göre uygun düşmeyen birinin atılması gerektiğini belirtir.¹⁶

Korkmaz ve diğerleri, bu konuyu “fazlalık” başlığı altında inceleyerek fazlalığın, cümlede bazı kelime veya kelimelerin lüzumsuz olarak kullanılması anlamına geldiğini ifade ederler.¹⁷

Boz, anlamdaş kelimelerin art arda getirilmesinin de bu tür anlatım bozukluğuna sebep olduğunu söylemiştir.¹⁸

Boz, konuyla ilgili şu örneklerle yer vermiştir:

“Öğrencilik yılları aynı evde birlikte geçti.

---

¹⁵ Yusuf OLGUN, Terimlerle ve Testlerle Türkçe Başarı Anahtarı, ALFA Yayınları, Şubat 1996, s. 10.

¹⁶ AKTAŞ-GÜNDÜZ, s.113.

¹⁷ KORKMAZ ve diğerleri, s. 200.

¹⁸ BOZ ve diğerleri, s.263

Bu olayın nedenini, niçinini araştırıyorum.

Bu derneğin amacı, üyelerinden çok, halka daha fazla hizmet götürmektedir.

Bu işlemi yeniden tekrarlamamı istemiyorum”¹⁹

Beşir Göğüş, hürmet ve saygı, taşıt aracı (taşıt, taşıma aracı demektir), durak yeri (durak; durulan, yer demektir.), ancak şu var ki, eli uzun, hırsız, ...gibi kullanımların yanlış olduğunu söylemektedir.²⁰

Selahattin Demirci ve Vahap Kabahasanoğlu, “Avrupa’daki” sözcüğünde bulunan “-ki” eki, “mevcut” anlamını taşıdığından ayrıca “mevcut” sözcüğünün kullanılmasına gerek olmadığını ifade ederler. Ayrıca Selahattin Demirci ve Vahap Kabahasanoğlu cümlede gereksiz sözcük kullanımını ayrı başlıklar altında ele alarak, bunlardan bir tanesinin de “Yinelemeler” olduğunu savunurlar ve “Yineleme” denilen anlatım bozukluğunun, aynı anlama gelen birden çok sözcüğün bir arada kullanılması olduğunu, bir kavramın Türkçe’siyle yabancıasının birlikte kullanılmasının da bu tür yanlışlara girdiğini belirtirler. Bu sözcüklerden bazılarını şu şekilde sıralarlar:

“devre-dönem, yayın-neşriyat, teşekkür-şükran, koşul ve şart, zorunlu-mecburiyet, elverişli-müsait, nedenine-niçinine, merhamet-acıma, tahliye-salıverilme.”²¹

Yusuf Olgun, cümlede gereksiz sözcük kullanımına bir de “gereksiz yardımcı fiiller kullanmak” başlığını ekler ve örneğin: “Biz uğradığımız haksızlıklardan bir an önce kurtulmayı umut ediyoruz.” cümlesinde “umut ediyoruz” yerine “umuyoruz” ve aynı zamanda “kuşku etmek” yerine “kuşkulandım” , “başvuruda bulunmak” yerine “başvurdum”, “etki eden” yerine “etkileyen” , “yenilgiye uğradık” yerine “ yenildik” denilmesi gerektiğini ifade eder.²²

2. Cümlede Belirsizlik Bulunması

Cümlede anlatılmak istenen şeyin ve cümle unsurlarının açık bir şekilde ifade edilmemesidir.

Yıldız ve diğerlerine göre, cümlede belirsizlik varsa, o cümle iyi bir cümle değildir. “Geleceğini babamdan öğrendim” cümlesinde “geleceğini” sözü gereksizdir. Çünkü kimin geleceği belli değil. “Onun geleceği” de olabilir; “senin geleceğin” de olabilir. Yıldız ve

¹⁹ BOZ ve diğerleri, s.263

²⁰ Beşir GÖĞÜŞ, Sözlü ve Yazılı Anlatım, Anadolu Üniv. Yay., Eskişehir, Şubat 1991, s.11.

²¹ DEMİRCİ-KABAHASANOĞLU, s. 160, 161.

²² OLGUN, s. 11.

diğerlerine göre bu belirsizlik giderilmeli ve sözcüğün kime ait olduğu belirginleştirilmelidir.²³

Yıldız ve diğerleri, bazen de bu belirsizliğin, noktalama işaretleriyle giderildiğini belirterek, buna örnek verirler: *“Yaşlı evine doğru ağır adımlarla ilerledi.”* cümlesinde ilerleyen kişinin “yaşlı” olduğu belli olduğunu, ancak burada “ev” sözcüğünün eskiliği de vurgulanmış olabileceğini söyleyen Yıldız ve diğerleri, bunu önlemek için de “yaşlı” sözünden sonra virgül getirilmesi gerektiğini ifade ederler.²⁴

Şerif Aktaş ve Osman Gündüz, cümle içindeki belirsizliğe neden olan etkenlerden birinin de “özne yanlışları” olduğunu söyleyerek konuyla ilgili şu örneği verirler:

“Sanığa yumruk atan ve ağlayan şoföre engel olunarak odadan çıkarıldı.” Bu cümlede “Odadan çıkarılan kim?” sorusu cevapsız kalıyor. “Sanık” desek, cümle “sanığa odadan çıkarıldı” oluyor. “Şoför” desek, cümle “şoföre odadan çıkarıldı” biçimini alıyor. Aktaş ve Gündüz, cümlenin *“Sanığa yumruk atan ve ağlayan şoför, kendisine engel olunarak odadan çıkarıldı.”* şeklinde düzeltilebileceğini ifade ederler.²⁵

3. Sözcüğün Anlamca Cümleye Uymaması

Cümlede kullanılan sözcüklerin, anlamca birbirleriyle uyumlu olmamaları, cümledeki anlatımı bozar.

Şerif Aktaş ve Osman Gündüz, her kelimenin bir yahut birden çok anlamı olduğunu, yazan kişinin kullanacağı yere göre kelimenin anlamını düşünüp düşüncesini eksiksiz olarak karşılayan kelimeyi dikkatle seçmesi gerektiğini belirtirler ve kelimeler arasında anlam yakınlıkları olduğunu, bunların en uygun olanlarının seçilmesi gerektiğini ifade ederek konuyla ilgili şu örnekleri verirler:

“Büyük hastalıklarda uzun müddet yatakta yatmak, hastaya fayda yerine, zarar sağlamaktadır.” Aktaş ve Gündüz, bu cümlede geçen sağlamak kelimesinin “elde edilmesi istenen şeyi olumlu bir sonuca ulaştırmak” anlamına geldiğini, oysa cümlede olumsuz, istenmeyen bir durumun söz konusu olduğunu ve buna göre “sağlamak” yerine “zarar vermektedir” sözünün daha uygun olacağını belirtirler. Yine *“Güvenilir çevreler, hükümetin uzun ömürlü olamayacağını savunmuşlardır.”* Cümlesinde

²³ Güven Dershane Sahipleri Derneği Öğretmenleri, Editör: Sami YILDIZ, Türkçe I (Dilbilgisi), Sürat Yayınevi, İstanbul, Kasım 1997, s. 154.

²⁴ YILDIZ ve diğerleri, s. 154.

²⁵ AKTAŞ-GÜNDÜZ, s. 115.

“savunma” yerine “ileri sürmüşlerdir” ifadesinin olması gerektiğini belirten Aktaş ve Gündüz, “savunma” kelimesinin saldırıya karşı bir davranış anlamında kullanıldığını, ortada böyle bir durumun değil, bir iddianın olduğunu söylerler.²⁶

Korkmaz ve diğerleri, “Öğretmenin yaşam koşullarının arttırılması gerekir.” cümlesinde “yaşam koşulları” ile “arttırılmak” arasında bir ilgi olmadığını, yaşam koşullarının arttırılmayıp, düzeltilebileceğini söylerler.²⁷

4. Sözcüklerin Yanlış Eyleme Bağlanması

Cümlede, sözcüklerin anlamca yanlış bir eyleme bağlanması anlatımı bozar.

Yıldız ve diğerleri, bazı eylemlerin olumlu durumlarda, bazılarının olumsuz durumlarda kullanıldığını, eylemin yanlış kullanılmasının anlatımı bozduğunu ifade etmişlerdir. “Bana yardım ederek, işi kısa sürede bitirmeme neden oldu.” Cümlesindeki “neden olmak” eyleminin daima olumsuz anlamda kullanıldığını belirten Yıldız ve diğerleri, cümlede “neden oldu” ifadesi yerine “bitirmemi sağladı” ifadesinin kullanılması gerektiğini söylemişlerdir.²⁸

Yıldız ve diğerleri, bazen sözcüklerin bağlandığı ortak eylemlerin de anlatım bozukluğuna yol açtığını belirtmişlerdir. “*Bu davranışlarıyla bize yarar mı sağladı zarar mı belli değil.*” Cümlesinde “yarar” ve “zarar” sözcüklerinin “sağladı” eylemine bağlandığını, ancak yarar sağlamak doğru olsa bile, zarar sağlamanın doğru olmadığını söyleyen Yıldız ve diğerleri, cümlenin: “Bu davranışlarıyla bize yarar mı sağladı, zarar mı verdi belli değil.” şeklinde söylenmesi gerektiğini ifade ederler.²⁹

Olgun, “*Kuzu eti, tam sağlıklı ve yaşlı olmayan kimselerce yenmemelidir.*” cümlesinden “Tam sağlıklı ve yaşlı olmayan” ifadesinin anlaşıldığını, oysa burada söylenmek istenenin “Tam sağlıklı olan ve yaşlı olmayan” sözleriyle ifade edilebileceğini ve burada “olan” kelimesinin eksikliğinin anlamı ters yöne çevirdiğini belirtir. Olgun, aynı zamanda “*Bu kitabı filanca kişiler hazırlamış, filanca kişilerden kurulu özel bir komisyonca incelenmiştir.*” cümlesinin “Bu kitap filanca kişilerce hazırlanmış, filanca kişilerden kurulu bir komisyonca incelenmiştir.” biçiminde düzeltilmesi gerektiğini ifade etmiştir.³⁰

²⁶ AKTAŞ-GÜNDÜZ, s. 113.

²⁷ KORKMAZ ve Diğerleri, s.201.

²⁸ YILDIZ ve Diğerleri, s. 156.

²⁹ YILDIZ ve Diğerleri, s. 155.

³⁰ OLGUN, s. 12.

5. Cümlede Mantık Hatasının Bulunması

Cümlede yer alan unsurların anlamca birbirleriyle uyum sağlamamaları durumunda, cümledeki anlatım bozulur.

Boz, bir cümle içinde ifade etmeye çalışılan duygu, düşünce, yargı, olay veya eylemlerin dizilişinde veya içeriğinde görülen yanlışlıkların mantık yanlışlıklarına girdiğini söyler.³¹

Aktaş ve Gündüz de Boz ve diğerleri gibi düşünerek, sıralama yanlışlıklarının mantık hatalarını doğurduğunu ifade ederler. Aktaş ve Gündüz, “*Japon başbakanı bir hafta içinde petrol üreten dört Ortadoğu ülkesini ziyaret edecek.*” cümlesinin doğrusunun “Japon başbakanı, petrol üreten dört Ortadoğu ülkesini bir hafta içinde ziyaret edecek.” şeklinde olduğunu belirterek şöyle söylemişlerdir: “Bir hafta içinde” kelimelerinin kendi yerinde bulunmaması yüzünden cümle, dört Ortadoğu ülkesi, bir hafta içinde petrol üretecekmiş, gibi bir anlama da gelebilmektedir.”³²

Boz, “Genel kurulda yönetim, 399’a karşı 181 oyla amlandı.” cümlesinde bir sıralama yanlışlığı yapıldığını, doğrusunun “181’e karşı 399’a oyla” şeklinde olması gerektiğini ifade eder. Yine “Sinan yarışmayı ikinci bitirerek şampiyonluğa ulaştı.” cümlesinin içeriğinde bir yanlışlık olduğunu belirten Boz, ikinci olan bir yarışmacının şampiyon olamayacağını söyler.³³

Yıldız ve Diğerleri, “Bırakın patates doğramayı, yemek bile yapamaz o.” cümlesinde “bırakın” sözcüğünün cümleye kattığı anlamdan dolayı sanki patates doğramanın yemek yapmaktan daha önemliymiş gibi görüldüğünü, bu yanlışın düzeltilmesi için cümlenin, “Bırakın yemek yapmayı, patates bile doğrayamaz o.” şeklinde olması gerektiğini ifade ederler.³⁴

6. Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması

Bir cümlede önce gelmesi gereken unsurların sonra, sonra gelmesi gereken unsurların da önce bulunmasıdır.

---

³¹ BOZ ve diğerleri, s. 270.

³² AKTAŞ-GÜNDÜZ, s. 117

³³ BOZ ve diğerleri, s. 270.

³⁴ YILDIZ ve Diğerleri, s. 155.

Şerif Aktaş ve Osman Gündüz, kelimelerin asıl bulunması gereken yerlerde değil, başka yerlerde bulunmasının, cümlenin anlamını zayıflattığı yahut farklı bir anlamın ortaya çıkmasına neden olduğunu, aynı zamanda okuyucuyu da olumsuz yönde etkilediğini söyleyerek kelimelerin yerlerinin iyice düşünülüp ona göre belirlenmesi gerektiğini ifade ederler.³⁵

Yusuf Olgun, kelimelerin cümle içinde bulunmaları gereken yerden başka bir yerde bulunmasının, okuyanı tedirgin etmekle kalmadığını, anlamın bulanık, karanlık olmasına, amaçlanan anlam dışında bir anlam çıkmasına, sözün anlaşılmasına sebep olduğunu söyler.³⁶

Aktaş ve Gündüz, “*İzinsiz inşaata girmek yasaktır.*” cümlesinde izinsiz kelimesinin yanlış yerde bulunduğu için inşaatın izinsiz olduğu anlamına geldiğini belirtmektedirler.³⁷

Yine “*Tevfik Fikret’in 64. ölüm yıldönümü*” cümlesinde “ölüm yıldönümü” kelimelerini bir bütün olarak düşünüp, bunun 64. sünü anladığımızı belirten Aktaş ve Gündüz, “Fikret’in 64. ölüm yıldönümü” yerine “Fikret’in ölümünün 64. yıldönümü” demenin, dilbilgisi bakımından daha sağlam bir yol olduğunu ifade etmektedirler.³⁸

Korkmaz ve diğerleri, bu bozukluğu “Sıra Yanlılığı” başlığı altında incelemişler ve bir cümlede önce gelmesi gereken unsurların sonra, sonra gelmesi gerekenlerin önce bulunmasının anlatımı bozduğunu ifade etmişlerdir.³⁹

B) CÜMLE KURULUŞUNA DAYALI BOZUKLUKLAR

Cümle kuruluşuna dayalı bu bozukluklar altı bölümde incelenebilir:

- 1. Öge Eksikliği**
- 2. Özne-Yüklem Uyumsuzluğu**
- 3. Tamlama uyumsuzluğu**
- 4. Ek Uyumsuzluğu**
- 5. Cümlede Etken-Edilgen Fiillerin Bir Arada Bulunması**
- 6. İsim Cümlelerinde Ek-Fiilin Ortak Kullanılmasından Kaynaklanan Bozukluklar**

³⁵ AKTAŞ-GÜNDÜZ, s. 117

³⁶ OLGUN, s. 12.

³⁷ AKTAŞ-GÜNDÜZ, s. 117.

³⁸ AKTAŞ-GÜNDÜZ, s.117

³⁹ KORKMAZ ve Diğerleri, s. 200.

1. Öge Eksikliği

Cümlede, kullanılması gereken bir ögenin bulunmamasıdır.

Yıldız ve diğerleri, bu anlatım bozukluğunun, ortak ögelerin kullanıldığı cümlelerde görüldüğünü, çünkü Türkçe’de her fiilin, ögeleri aynı eklerle kendine bağlamadığını belirtirler.⁴⁰

Yıldız ve diğerleri, “*Arkadaşlarını pek sevmez, hatta çoğu zaman nefret ederdi*” cümlesinde sevmediği kişilerle nefret ettiği kişilerin aynı olduğunu, yani “arkadaşları” kelimesinin ortak öge olduğunu belirtir veya “arkadaşlarından nefret ederdi” denmesi gerektiğini ya da onun yerine “onlardan” sözünün kullanılması gerektiğini ifade ederler.⁴¹

Yıldız ve diğerleri, bu tür bozuklukların daha çok sıralı cümlelerde görüldüğünü, ancak bileşik cümlelerde de bu tür öge eksiklikleri görülebildiğini söylerler. YILDIZ ve diğerleri, “*Bir sorunun üzerinde enine boyuna düşünmeyi anlamak için çaba harcamayı öğrenmemişler.*” cümlesinde “anlamak” sözünün “soruyu” nesnesini gerektirdiğini, bu yüzden bu sözden önce “onu” nesnesi getirilmesi gerektiğini ifade ederler.⁴²

Korkmaz ve diğerleri, cümle bozukluklarına yol açan esas sebebin, cümleyi meydana getiren unsurların söz dizimi kurallarına aykırı olarak kullanılması olduğunu, cümlede herhangi bir unsurun eksik olmasının da bu bozukluklardan biri olduğunu belirtmişlerdir.⁴³

Aktaş ve Gündüz, bu bozukluğu “Özne Yanlışları” başlığı altında inceleyerek şu örneği verirler: “Sanığa yumruk atan ve ağlayan şoföre engel olunarak odadan çıkarıldı.” Cümlesinde öznenin belli olmadığını, yani “odadan çıkarılan kim?” sorusunun cevapsız kaldığını söyleyen Aktaş ve Gündüz, cümlenin “Sanığa yumruk atan ve ağlayan şoför, kendisine engel olunarak odadan çıkarıldı.” şeklinde düzeltilebileceğini ifade ederler.⁴⁴

---

⁴⁰ YILDIZ ve diğerleri, s. 158.

⁴¹ YILDIZ ve diğerleri, s. 158.

⁴² YILDIZ ve diğerleri, s. 158.

⁴³ KORKMAZ ve diğerleri, s. 199.

⁴⁴ AKTAŞ ve GÜNDÜZ, s. 114.

2. Özne- Yüklem Uyumsuzluğu

Cümlede, öznenin ifade ettiği kişilerle, yüklem bildirdiği kişi arasında bir uyumun olmamasıdır.

Aktaş ve Gündüz, Türkçe cümle yapısında yüklem, öznenin teklik ve çokluk durumuna göre uyum sağladığını, özne tekil olduğunda yüklem de tekil, çoğul olduğunda da çoğul eki aldığını belirterek, grup ve topluluk anlamı ifade eden öznelerin yüklemine tekil olduğunu, bu kurallara uyulmadığında anlatım bozukluklarının ortaya çıktığını ifade ederler.⁴⁵

Yıldız ve diğerleri, “*Hiç kimse okula gelmedi, geziye gitti*” cümlesinde gelmeyen ve gidenlerin aynı kişiler olduğunu, ancak “hiç kimse”nin olumsuz bir özne olduğunu ve yüklemine daima olumsuz çekimleneceğini belirtirler. İki cümlenin özneyle uyum sağlamadığını söyleyen Yıldız ve diğerleri, buraya “hepsi” şeklinde bir özne getirilmesi gerektiğini ifade ederler. Yine “*Öğretmenimiz hiçbirimizi azarlamaz, çok severdi*” cümlesinde, “hiçbirimizi” olumsuz olduğundan “hiçbirimizi severdi” şeklinde kullanılmayacağını belirten Yıldız ve diğerleri, cümlenin “hepimizi severdi” şeklinde olması gerektiğini söylerler.⁴⁶

Şerif Aktaş ve Osman Gündüz bazen de özne ile yüklem arasındaki uyumsuzluğun, öznenin anlamından kaynaklandığını ifade ederek, şu örnekleri verirler:

“*Nüfus sayımı bu yıl yapıldı, bir hayli artmış.*” cümlesinde “yapıldı” yüklemine öznesinin “nüfus sayımı” olduğunu, “artmış” yüklemine öznesinin ise “nüfus” olması gerektiğini söyleyen Aktaş ve Gündüz, ancak cümlede “nüfus” diye bir özne olmadığını, sanki nüfus sayımının, “artmış” yüklemine öznesi olduğunu, ancak bunun anlamca uygun olmadığını belirtmişlerdir. Yine “*Buluşma yerine gittiğimizde onu göremedim.*” cümlesinde gezi mahalline giden iki kişi olduğu halde yüklem birinci kişi anlamında kullanıldığını söyleyen Aktaş ve Gündüz, bu cümledeki özne-yüklem uyumunun da “gittiğimizde” fiilinin zamanını tekil yapmakla, ya da göremedim fiilinin zamanını çoğul yapmakla sağlanabileceğini ifade ederler.⁴⁷

---

⁴⁵ AKTAŞ ve GÜNDÜZ, s. 114.

⁴⁶ YILDIZ ve diğerleri, s. 158.

⁴⁷ AKTAŞ-GÜNDÜZ, s. 114.

3. Tamlama Uyumsuzluğu

Tamlamalarda, tamlayan ile tamlanan ve bunlara getirilen ekler arasındaki uyumsuzluktur.

Aktaş ve Gündüz'e göre tamlama uyumsuzluğu, isim ve sıfat tamlamalarında tamlayan ile tamlananın yanlış yerde yahut tamlayanın eksiz kullanımından doğan bir anlatım bozukluğudur.⁴⁸

Aktaş ve Gündüz, “*Hükümetin o kadar çok ve önemli işleri var ki böyle şeylerle uğraşmaya ne vakti, ne de zamanıdır.*” cümlesinde “uğraşmaya” tümlecinin, birbirine bağlı olan “ne vakti var”, ne de zamanıdır yüklemelerinin ikisine birden hizmet edebildiğini, bu yanlışın bir tamlayan eksikliğinden ileri geldiğini ifade ederler ve cümleye tamlayan koyulduğunda cümlenin “...böyle şeylerle uğraşmaya ne vakti var, ne de bunun zamanıdır.” şeklinde olacağını söylerler.⁴⁹

Korkmaz ve diğerlerine göre, bazı sıfatlarla niteledikleri isimle arasında da uyumun sık sık bozulur. Türkçe’de sayı sıfatlarından sonra isimlerin teklik olduğunu belirten Korkmaz ve diğerleri, bunlara çokluk eki getirmenin uyumsuzluk olduğunu (altı kalemler, yirmi çocuklar gibi) ancak özel isim haline gelmiş bulunanların müstesna olduğunu (Beş Evler, Üç Silahşörler gibi) söylerler.⁵⁰

Yıldız ve diğerlerine göre sıfat ve isim tamlamalarının aynı tamlanana bağlanması anlatım bozukluğuna yol açar. İsim tamlamalarında tamlanan iyelik eki aldığı hâlde sıfat tamlamalarında tamlananın ek almadığını söyleyen Yıldız ve diğerleri, tamlananların, niteliği farklı olduğundan ortak kullanılamayacağını belirtirler. “*Kaza yerine birçok askerî ve polis aracı geldi.*” Cümlesinin: “Kaza yerine birçok askerî araçla polis aracı geldi.” şeklinde olması gerektiğini söyleyen Yıldız ve diğerleri, bu durumu şöyle açıklarlar: “ Araç sözcüğü, hem askerî hem polis sözcüğünün tamlananı durumundadır. Ancak “polis aracı” isim tamlamasıdır ve tamlanan iyelik eki almıştır. “Askerî” sözcüğü ise sıfat olabilecek bir sözcüktür ve “askerî araç” şeklinde sıfat tamlaması yapar; tamlanan da ek almaz. Dolayısıyla “araç” sözcüğü ortak tamlanan olarak kullanılamaz..”⁵¹

⁴⁸ AKTAŞ-GÜNDÜZ, s. 114.

⁴⁹ AKTAŞ-GÜNDÜZ, s. 114.

⁵⁰ KORKMAZ ve Diğerleri, s. 201.

⁵¹ YILDIZ ve diğerleri, s. 161.

4. Ek Uyumsuzluğu

Cümledeki eklerin yanlış kullanılması ya da hiç kullanılmaması sonucunda ortaya çıkan anlatım bozukluğudur.

Yıldız ve diğerlerine göre, cümlede eklerin kullanılmaması veya yanlış kullanılması cümlenin anlatımını bozar. “*Her ülke, dünya devletleri arasında önemli bir yer edinmek için ekonomik açıdan gelişmesi gerekir.*” cümlesinde “gelişmesi” sözcüğündeki iyelik ekinin, sözcüğü nereye bağladığının belli olmadığını söyleyen Yıldız ve diğerleri, “kimin gelişmesi gerekir?” diye bir soru sorulduğunda, “ülkenin” cevabının geldiğini, öyleyse “ülke” sözcüğüne ilgi eki(-in)nin getirilmesi gerektiğini ifade ederler.⁵²

Korkmaz ve diğerleri, belirsiz sıfatlardan “ birkaç, her, herhangi bir”den sonraki isimlerin de, çoğul eki almasının doğru olmadığını ifade ederek şu örnekleri verirler:

“*birçok insanlar (birçok insan), birkaç evler (birkaç ev), her fikirler (her fikir), herhangi bir adamlar (herhangi bir adam), pek çok örnekler (pek çok örnek)*”⁵³

Yıldız ve diğerleri, bazı cümlelerde sözcükleri birbirine bağlayan eklerin yanlış kullanılabilirdiğini söylerler. “*Senin en beğendiğim yanın, derslerine düzenli çalıştıdır.*” Cümlesinde “çalıştıdır” sözünün yanlış ek aldığı belirten Yıldız ve diğerleri, burada çalışma eyleminin yapılması söz konusu olduğundan, sözcüğün “çalışmandır” şeklinde olması gerektiğini ifade ederler.⁵⁴

5. Etken – Edilgen Fiillerin Bir Arada Bulunması

Cümlede etken ve edilgen fiillerin bir arada kullanılması, anlatımı bozar.

Yıldız ve diğerlerine göre cümlede öğeleri ortak olarak kullanılan etken ve edilgen fiiller bir arada bulunmaz. “*Bütün yemekleri hazırlayıp bir kenara koyulmalıdır.*” cümlesinde “hazırlamak” fiilinin etken, “koyulmalıdır” fiilinin edilgen olduğunu belirten Yıldız ve diğerleri, cümlenin “*Bütün yemekler hazırlanarak bir kenara koyulmalıdır.*” şeklinde olması gerektiğini ifade ederler.⁵⁵

“*Bu kitabı filanca kişiler hazırlamış, filanca kişilerden kurulu özel bir komisyon tarafınca incelenmiştir.*” Aktaş ve Gündüz’e göre birbirine bağlı iki cümleden meydana gelen

---

⁵² YILDIZ ve diğerleri, s. 162.

⁵³ KORKMAZ ve diğerleri, s. 201.

⁵⁴ YILDIZ ve diğerleri, s. 162.

⁵⁵ YILDIZ ve diğerleri, s. 163.

bu cümlelerden birincisinin yüklemi etken, diğerindeki edilgendir. Yüklemeler arasındaki bu uyumsuzluk, “Bu kitabı filanca kişiler hazırlamış, filanca kişilerden kurulu özel bir komisyon incelemiştir.” ya da “Bu kitap, filanca kişilerce hazırlanmış, filanca kişilerden kurulu bir komisyonca incelenmiştir.” cümleleriyle düzeltilebilir.⁵⁶

Korkmaz ve Diğerleri, “Öğretmen öğrencileriyle arkadaşlık yaklaşımını ön planda tutarak, onların yerel konuşma dilinden uzaklaşıp güzel Türkçe’imizin dil kurallarına uygun, günlük yaşantılarıyla bağdaşır nitelikte kullanılmasına çalışılmaktadır.” cümlesinde fiilin etken değil edilgen olması gerektiğini ifade ederler.⁵⁷

6. İsim Cümlelerinde Ek- Fiilin Ortak Kullanılmasından Kaynaklanan Bozukluklar

İsim cümlelerinde ek-fiilin ortak kullanılması, anlatımı bozar.

Yıldız ve diğerlerine göre, sıralı isim cümlelerinde ekfiilin ortak kullanılması da bazen bozukluğa yol açar : “*O yaşlı şair, geleneklere bağlı, ama yeniliklere kapalı değildi.*” cümlesinde, şairin geleneklere bağlı olduğu, aynı zamanda yeniliklere de kapalı olmadığının belirtildiğini söyleyen Yıldız ve diğerleri, cümlede “bağlı” sözünün yüklem gibi kullanılmadığı için “değildi” edatına bağlandığını ve böylece şairin geleneklere bağlı olmadığı anlamı çıktığını ifade ederek, bunu engellemek için “bağlı” sözünün “bağlıydı” şeklinde olması gerektiğini söylerler.⁵⁸

Aktaş ve Gündüz, “*Fikirlerinde ısrarlı, ama inatçı değildi.*” cümlesinde “değildi” yüklemine, “inatçı”dan başka “ısrarlı”yı da kapsamakta olduğunu ve “ama” kelimesine rağmen “ısrarlı değildi” gibi yanlış bir anlatıma yol açtığını söyleyen Aktaş ve Gündüz, cümlelerin anlama uygun bir yüklem eklemekle düzelebileceğini ifade ederler: “İsrarlı idi, ama inatçı değildi.”⁵⁹

Korkmaz ve diğerleri, “-dir” bildirme ekinin hiç kullanılmamasının bir eksiklik olduğunu belirtmişlerdir.⁶⁰

---

⁵⁶ AKTAŞ-GÜNDÜZ, s. 117

⁵⁷ KORKMAZ ve Diğerleri, s. 201.

⁵⁸ YILDIZ ve diğerleri, s. 163.

⁵⁹ AKTAŞ-GÜNDÜZ, s. 116

⁶⁰ KORKMAZ ve diğerleri, s.200.

İKİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

I. ANLATIM BOZUKLUKLARININ GRUPLARA GÖRE DAĞILIMI

A) ANLAMA DAYALI BOZUKLUKLAR

1. Gereksiz Sözcük Kullanılması

A GRUBU

Tablo 2. Gereksiz Sözcük Kullanılması'nın A Grubu'ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	20	10	9	39
II. SINAV	10	10	5	25
III. SINAV	6	4	7	17
TOPLAM	36	24	21	81

“Gereksiz sözcük kullanılması” bozukluğunun A Grubundaki dağılımına bakıldığında, en fazla hatayı 9. sınıflar yapmıştır. Hatalar en çok, I. Sınavda; en az, III. Sınavdadır. Bu sonuca bakıldığında A Grubunda geri bildirim etkisi olmuş, A Grubunun bozukluk sayılarında bir düşüş görülmüştür.

B GRUBU

Tablo 3. Gereksiz Sözcük Kullanılması'nın B Grubu'ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	4	6	11	21
II. SINAV	4	11	10	25
III. SINAV	30	7	18	55
TOPLAM	38	24	39	101

“Gereksiz sözcük kullanılması” bozukluğunun B Grubundaki dağılımına bakıldığında, en fazla hatayı 11. sınıflar yapmıştır. Hatalar en çok, III. Sınavda; en az, I. Sınavda görülmüştür. Geribildirim yöntemi uygulanmayan B Grubu’nun bozukluk sayılarında düzenli bir düşüş görülmemiş, hatta bazen ,bu sayılarda yükselme olmuştur.

C GRUBU

Tablo 4. Gereksiz Sözcük Kullanılması’nın C Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	16	11	15	42
II. SINAV	28	14	14	56
III. SINAV	25	13	13	51
TOPLAM	69	38	42	149

“Gereksiz sözcük kullanılması” bozukluğunun C Grubundaki dağılımına bakıldığında, en fazla hatayı 9. sınıflar yapmıştır. Hatalar en çok, II. Sınavda; en az, I. Sınavda görülmüştür. Geribildirim yöntemi uygulanmayan C Grubu’nun bozukluk sayılarında düzenli bir düşüş görülmemiştir.

2. Cümlede Belirsizlik Bulunması

A GRUBU

Tablo 5. “Cümlede Belirsizlik Bulunması”nın A Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	1	0	1	2
II. SINAV	0	1	0	1
III. SINAV	0	0	0	0
TOPLAM	1	1	1	3

“Cümlede belirsizlik bulunması” bozukluğunun A grubundaki dağılımına bakıldığında, üç sınıfın da birer hata yaptığı görülmüştür . Hatalar en çok, I. Sınavda yapılmış; III. Sınavda ise hiç hata yapılmamıştır. Sınav sonuçlarına göre, hata sayısında belirgin bir şekilde azalma ya da artma olmamıştır.

B GRUBU

Tablo 6. “Cümlede Belirsizlik Bulunması”nın B Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	0	0	0	0
II. SINAV	1	0	1	2
III. SINAV	0	3	1	4
TOPLAM	1	3	2	6

“Cümlede belirsizlik bulunması” bozukluğunun B grubundaki dağılımına bakıldığında, en fazla hatayı 10. sınıflar yapmıştır. Hatalar en çok III. Sınavda yapılmış; I. Sınavda ise hiç hata yapılmamıştır. Geribildirim uygulanmayan B Grubu’nun hata sayısında yine düzenli bir düşüş görülmemiştir.

C GRUBU

Tablo 7. “Cümlede Belirsizlik Bulunması”nın C Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	0	0	1	1
II. SINAV	1	0	0	1
III. SINAV	1	0	0	1
TOPLAM	2	0	1	3

“Cümlede belirsizlik bulunması” bozukluğunun C grubundaki dağılımına bakıldığında, en fazla hatayı 9. sınıflar yapmıştır. Hatalar, her üç sınavda eşit sayıda görülmüştür. Geribildirim yöntemi uygulanmayan C Grubu’nun bu bozukluktaki sonuçlarında da düzenli bir düşüş görülmemiştir.

3. Sözcüğün Anlamca Cümleye Uymaması

A GRUBU

Tablo 8. “Sözcüğün Anlamca Cümleye Uymaması”nın A Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	33	10	21	64

II. SINAV	29	19	8	56
III. SINAV	8	1	7	16
TOPLAM	70	30	36	136

“Sözcüğün anlamca cümleye uymaması” bozukluğunun A Grubundaki dağılımına bakıldığında, en fazla hatayı 9. sınıflar yapmıştır. Hatalar en çok, I. Sınavda; en az, III. Sınavda görülmüştür. Geribildirim yöntemi uygulanan A Grubu’nun bu bozukluktaki sonuçlarına bakıldığında, grubun bozukluk sayılarında düzenli bir düşüş görülmüş, geribildirim faydası olmuştur. Bununla birlikte, kompozisyon yazdırılan tarihte başka bir sınava daha girmiş olmalarından dolayı, 10. Sınıfların II. Sınavlarında bir yükselme görülmüştür.

B GRUBU

Tablo 9. “Sözcüğün Anlamca Cümleye Uymaması” nın B Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	22	17	9	48
II. SINAV	18	9	20	47
III. SINAV	24	9	11	44
TOPLAM	64	35	40	139

“Sözcüğün anlamca cümleye uymaması” bozukluğunun B Grubundaki dağılımına bakıldığında, en fazla hatayı 9. sınıflar yapmıştır. Hatalar en çok, I. Sınavda; en az, III. Sınavda görülmüştür. Diğer kompozisyon sonuçlarında olduğu gibi, B Grubu’nun bozukluk sayılarında yine düzenli bir düşüş olmamıştır.

C GRUBU

Tablo 10. “Sözcüğün Anlamca Cümleye Uymaması” nın C Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	25	19	11	55
II. SINAV	4	24	15	44
III. SINAV	3	19	13	35
TOPLAM	32	61	39	114

“Sözcüğün anlamca cümleye uymaması” bozukluğunun C Grubundaki dağılımına bakıldığında, en fazla hatayı 10. sınıflar yapmıştır. Hatalar en çok, I. Sınavda; en az, III. Sınavda görülmüştür. Bu sonuçlara bakıldığında, geribildirim yöntemi uygulanmayan C Grubu’nun bozukluk sayılarında düzenli bir düşüş olmamıştır.

4. Sözcüklerin Yanlış Eyleme Bağlanması

A GRUBU

Tablo 11. “Sözcüklerin Yanlış Eyleme Bağlanması” nın A Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	0	0	0	0
II. SINAV	0	0	0	0
III. SINAV	5	0	0	5
TOPLAM	5	0	0	5

“Sözcüklerin yanlış eyleme bağlanması” bozukluğunun A Grubundaki dağılımına bakıldığında, en fazla hatayı 9. sınıflar yapmıştır. Hatalar en çok, I. Sınavda; en az, III. Sınavda görülmüştür. Geribildirim uygulanan A Grubu’nun bu bozukluktaki sonuçlarına göre, ilk iki sınavda hiç hata olmazken, devamsızlık yapan öğrencilerin, gruplarına katılmalarına bağlı olarak, hatalar üçüncü sınavda yapılmıştır. Bir önceki haftadan geribildirim yapılmayan bu öğrenciler, hatalarla karşımıza çıkmışlardır.

B GRUBU

Tablo 12. “Sözcüklerin Yanlış Eyleme Bağlanması” nın B Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	0	5	0	5
II. SINAV	0	0	0	0
III. SINAV	4	2	0	6
TOPLAM	4	7	0	11

“Sözcüklerin yanlış eyleme bağlanması” bozukluğunun B Grubundaki dağılımına bakıldığında, en fazla hatayı 10. sınıflar yapmıştır. Hatalar en çok III. Sınavda görülmüş

olmakla birlikte, II. Sınavda hiç hata yapılmamıştır. 9. Sınıflar, ilk iki sınavlarında hiç hata yapmazlarken, üçüncü sınavlarında dört hata yapmışlar, hata sayısını yükseltmişlerdir.

C GRUBU

Tablo 13. “Sözcüklerin Yanlış Eyleme Bağlanması” nın C Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	0	0	0	0
II. SINAV	0	0	0	0
III. SINAV	0	0	0	0
TOPLAM	0	0	0	0

“Sözcüklerin yanlış eyleme bağlanması” bozukluğunun C Grubundaki dağılımına bakıldığında, hata görülmemiştir.

5. Cümlede Mantık Hatasının Olması

A GRUBU

Tablo 14. “Cümlede Mantık Hatası Olması” nın A Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	16	6	7	29
II. SINAV	3	3	5	11
III. SINAV	1	3	7	11
TOPLAM	20	12	19	51

“Cümlede mantık hatasının olması” bozukluğunun A Grubundaki dağılımına bakıldığında, en fazla hatayı 9. sınıflar yapmıştır. Bununla birlikte geri bildirim etkisi en fazla 9. sınıflarda görülmüştür. 10. sınıflarda da bir düşme yaşanmış, 11. sınıflarda geri bildirim faydası 9. ve 10. sınıflara göre daha az olmuştur. Hatalar en çok I. Sınavda görülmüş olmakla birlikte, 9. ve 10. sınıfların II. ve III. Sınavdaki toplam hata oranlarını eşittir.

B GRUBU

Tablo 15. “Cümlede Mantık Hatası Olması” nın B Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	6	5	4	15
II. SINAV	4	9	7	20
III. SINAV	6	2	6	14
TOPLAM	16	16	17	49

“Cümlede mantık hatasının olması” bozukluğunun B Grubundaki dağılımına bakıldığında, en fazla hatayı 11. sınıflar yapmış; ancak 11. sınıfların hata sayısı 9 ve 10. sınıfların hata sayısından yalnızca bir fazladır. Hatalar en çok II. Sınavda görülmüştür. Geri bildirim yapılmayan B Grubu’nda, hatalar düzenli bir düşüş göstermemiştir.

C GRUBU

Tablo 16. “Cümlede Mantık Hatası Olması” nın C Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	6	8	4	18
II. SINAV	8	6	4	18
III. SINAV	6	8	0	14
TOPLAM	20	22	8	50

“Cümlede mantık hatasının olması” bozukluğunun C. Grubundaki dağılımına bakıldığında, en fazla hatayı 10. sınıflar yapmış, en az hatayı da 11. sınıflar yapmıştır. I. ve II. sınavlardaki toplam hata sayıları eşittir. C Grubunun toplam hata sayısı ile B Grubunun hata sayısı arasında yalnızca bir fark bulunmaktadır. Geri bildirim uygulanmayan C Grubu’nun 9. ve 10. Sınıflarında hata sayılarında düzenli bir düşüş görülmemiş, 11. Sınıflarda ise birinci ve ikinci sınavlarda eşit sayıda hata yapılmıştır.

6. Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması

A GRUBU

Tablo 17. “Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması” nın A Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	3	3	5	11
II. SINAV	0	2	2	4
III. SINAV	2	2	3	7
TOPLAM	5	7	10	22

“Sözcüğün yanlış yerde kullanılması” anlatım bozukluğunun A grubundaki dağılımına bakıldığında en az hatayı 9. sınıfların yaptığı görülmüştür. En fazla hatayı ise 11. sınıfların yaptığı görülmüştür. Tabloda da görüldüğü üzere başlangıçtaki hata II. Sınavda azalmış, III. Sınavda biraz artmıştır; ancak bu oran, ilk sınavdaki kadar olmamıştır. Burada geri bildirim etkili olmuştur.

B GRUBU

Tablo 18. “Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması” nın B Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	4	3	2	9
II. SINAV	3	4	0	7
III. SINAV	4	1	6	11
TOPLAM	11	8	8	27

“Sözcüğün yanlış yerde kullanılması” anlatım bozukluğunun B grubundaki dağılımına bakıldığında en fazla hatayı 9. sınıflar yapmıştır. Geri bildirim uygulanmayan B Grubu’nda tüm sınıfların ilk sınavlarındaki hata sayısı en azken, 2. sınavlarında bu hata sayısı biraz düşmüş; ama üçüncü sınavda daha fazla artmıştır.

C GRUBU

Tablo 19. “Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması” nın C Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	3	7	1	11
II. SINAV	6	3	4	13
III. SINAV	5	7	4	16
TOPLAM	14	17	9	40

“Sözcüğün yanlış yerde kullanılması” anlatım bozukluğunun C grubundaki dağılımına bakıldığında en az hatayı 11. sınıflar yapmıştır. En fazla hatayı 10. sınıflar yapmıştır. İlk sınavlara bakıldığında 11. sınıfların en az hata yaptığını görüyoruz; ancak 11. sınıflarda da hata sayısının ilk sınava göre II. ve III. sınavda arttığı görülmektedir. Genel toplamda en az hata ilk sınavda yapılmıştır. C Grubuna geri bildirim uygulanmadığı için sınavlardaki hata sayıları düzensiz olmuştur.

B) CÜMLE KURULUŞUNA DAYALI BOZUKLUKLAR

1. Öge Eksikliği

A GRUBU

Tablo 20. “Öge Eksikliği”nin A Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	26	11	14	51
II. SINAV	8	10	9	27
III. SINAV	7	6	8	21
TOPLAM	41	27	30	98

“Öge Eksikliği” anlatım bozukluğunun A grubundaki hata dağılımına bakıldığında en fazla hatayı 9. sınıfların yaptığı görülmektedir. Genel hata dağılımına bakıldığında ise tüm sınıfların hata sayısının II. ve III. sınavlarda giderek azaldığı görülmektedir. Burada geri bildirim etkili olmuştur.

B GRUBU

Tablo 21. “Öge Eksikliği”nin B Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	6	5	7	18
II. SINAV	4	10	7	21
III. SINAV	2	12	8	22
TOPLAM	12	27	22	61

“Öge Eksikliği” anlatım bozukluğunun B grubundaki hata dağılımına bakıldığında, en fazla hatayı 10. sınıfların yaptığı görülmektedir. Genel hata dağılımına bakıldığında, hata sayısı 9. sınıflarda giderek azalmış; 10. ve 11. sınıflardaki hata sayısının ise II. ve III. sınavlarda giderek arttığı görülmektedir. Bu tablodaki toplam hata, A Grubundaki toplam hatadan azdır; ancak geri bildirim uygulanan A Grubundaki hatalarda sürekli bir düşme görüldüğü halde B Grubunda yalnızca 9. sınıflarda bir düşme görülmüş, 10. ve 11. sınıflarda ise yükselme görülmüştür. Bu nedenle uyarı yapılan B Grubunun hatalarındaki düşme oranı, A Grubunun hatalarındaki düşme oranından daha azdır. Hatta B Grubundaki 10. ve 11. sınıfların hatalarında hiç düşme olmamış, aksine hatalar yükselmiştir.

C GRUBU

Tablo 22. “Öge Eksikliği” nin C Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	16	15	11	42
II. SINAV	26	14	7	47
III. SINAV	25	13	8	46
TOPLAM	67	42	26	135

“Öge eksikliği” anlatım bozukluğunun C grubundaki hata dağılımına bakıldığında, en fazla hatayı 9. sınıfların yaptığı görülmüştür. En az hatayı 11. sınıflar yapmıştır. Genel hata dağılımına bakıldığında, hata sayısı 9. sınıflarda giderek artmış; 10. ve 11. sınıflardaki hata sayısının ise II. ve III. sınavlarda giderek azalmıştır. Geri bildirim uygulanmamasına rağmen, C Grubu’nda düzenli bir düşüş görülmemekle birlikte, hata sayısında fazla bir artış olmamıştır.

2. Özne-Yüklem Uyumsuzluğunun Bulunması

A GRUBU

Tablo 23. “Özne-Yüklem Uyumsuzluğunun Bulunması” nın A Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	0	0	2	2
II. SINAV	0	0	1	1
III. SINAV	0	0	0	0

TOPLAM	0	0	3	3
---------------	----------	----------	----------	----------

“Özne- yüklem uyumsuzluğunun bulunması” anlatım bozukluğunun A grubundaki dağılımına bakıldığında, 9. ve 10. sınıflarda herhangi bir hata olmamış, 11. sınıflarda ise az da olsa hata yapıldığı görülmüştür.

B GRUBU

Tablo 24. “Özne-Yüklem Uyumsuzluğunun Bulunması” nın B Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	1	0	0	1
II. SINAV	0	0	0	0
III. SINAV	0	0	0	0
TOPLAM	1	0	0	1

“Özne- yüklem uyumsuzluğunun bulunması” anlatım bozukluğunun B grubundaki dağılımına bakıldığında, 10. ve 11. sınıflarda herhangi bir hata olmamış, 9. sınıflarda ise sadece ilk sınavda tek hata yapılmıştır.

C GRUBU

Tablo 25. “Özne-Yüklem Uyumsuzluğunun Bulunması” nın C Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	0	0	0	0
II. SINAV	0	0	1	1
III. SINAV	0	0	2	2
TOPLAM	0	0	3	3

“Özne- yüklem uyumsuzluğunun bulunması” anlatım bozukluğunun C grubundaki dağılımına bakıldığında, 9. ve 10. sınıflarda herhangi bir hata olmamış, 11. sınıflarda ise II.ve III. sınavlarda az da olsa hata yapılmış ve hata sayısı yükselmiştir. Oysa A Grubu’nda yapılan hata sayısı düşmüştür.

3. Tamlama Uyumsuzluğu

A GRUBU

Tablo 26. “Tamlama Uyumsuzluğu” nun A Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	11	3	3	17
II. SINAV	3	0	0	3
III. SINAV	0	0	0	0
TOPLAM	14	3	3	20

“Tamlama uyumsuzluğu” anlatım bozukluğunun A grubundaki dağılımına bakıldığında, en fazla hatayı 9. sınıflar yapmıştır. Tüm sınıflardaki hata dağılımı giderek azalmış, hatta 10. ve 11. sınıfların II. ve III. sınavda hiç hatası olmamıştır. “Tamlama uyumsuzluğu” bozukluğu konusunda A Grubu’na yapılan geribildirim faydalı olmuş, hatalar giderek düşmüştür. Oysa aynı bozukluk, B ve C gruplarında ya aynı kalmış ya da yükselmiştir.

B GRUBU

Tablo 27. “Tamlama Uyumsuzluğu” nun B Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	0	3	2	5
II. SINAV	0	0	1	1
III. SINAV	1	0	1	2
TOPLAM	1	3	4	8

“Tamlama uyumsuzluğu” anlatım bozukluğunun B grubundaki dağılımına bakıldığında, en fazla hatayı 9. sınıflar yapmıştır. Tüm sınıflardaki hata dağılımı giderek azalmış, hatta 10. ve 11. sınıfların II. ve III. sınavda hiç hatası olmamıştır.

C GRUBU

Tablo 28. “Tamlama Uyumsuzluğu” nun C Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	3	1	2	6

II. SINAV	3	1	4	7
III. SINAV	0	1	3	4
TOPLAM	6	3	9	18

“Tamlama uyumsuzluğu” anlatım bozukluğunun C grubundaki dağılımına bakıldığında, en fazla hatayı 11. sınıflar yapmıştır. 9. ve 10. sınıflarda herhangi bir değişiklik olmazken, 11. sınıflarda II. sınavda artmış, III. sınavlarda ise azalmıştır.

4. Ek uyumsuzluğu

A GRUBU

Tablo 29. “Ek Uyumsuzluğu” nun A Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	19	25	8	52
II. SINAV	7	9	3	19
III. SINAV	6	0	0	6
TOPLAM	32	34	11	77

“Ek uyumsuzluğu” anlatım bozukluğunun A grubundaki dağılıma bakıldığında

en fazla hatayı 10. sınıfların yaptığı görülmektedir; ancak tüm sınıfların ve özellikle 10. sınıfların II. sınavda hızlı bir düşüş yaşandığını III. sınavda ise hiç hata yapılmadığını görmekteyiz.

Bu durum diğer sınıflarda da geçerli olup, tüm sınıfların hata sayısı II. ve III. sınavlarda hızla düşmüştür. “Ek uyumsuzluğu” anlatım bozukluğu konusunda A Grubu’na yapılan geribildirim faydalı olmuş, grubun yaptığı hata sayısı giderek düşmüştür.

B GRUBU

Tablo 30. “Ek Uyumsuzluğu” nun B Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	13	22	8	43

II. SINAV	10	11	16	37
III. SINAV	20	0	14	34
TOPLAM	43	33	38	114

“Ek uyumsuzluğu” anlatım bozukluğunun B grubundaki dağılıma bakıldığında en fazla hatayı 9. sınıfların yaptığı görülmektedir. Burada bir tek 10. sınıfların hata oranının azaldığı görülmekte, diğer sınıflarda ise bir dengesizlik göze çarpmaktadır.

C GRUBU

Tablo 31. “Ek Uyumsuzluğu” nun C Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	23	14	13	50
II. SINAV	13	21	8	42
III. SINAV	10	1	10	21
TOPLAM	46	36	31	113

“Ek uyumsuzluğu” anlatım bozukluğunun C grubundaki dağılıma bakıldığında en fazla hatayı 9. sınıfların yaptığı görülmektedir. Diğer sınıfların sınavlarının hata dağılımında bir düzensizlik göze çarpmaktadır.

5. Cümlede Etken-Edilgen Fiillerin Bir Arada Bulunması

A GRUBU

Tablo 32. “Cümlede Etken-Edilgen Fiillerin Bir Arada Bulunması” nın A Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	2	1	3	6
II. SINAV	0	0	0	0
III. SINAV	1	1	1	3
TOPLAM	3	2	4	9

“Cümlede etken- edilgen fiillerin bir arada bulunması” anlatım bozukluğunun A grubundaki dağılımına bakıldığında zaten az olan hataların II. ve III. sınavda azaldığı

görülmektedir. “Cümlede Etken-Edilgen Fiillerin Bir Arada Bulunması” bozukluğu konusunda A Grubu’na yapılan geribildirim faydalı olmuş, grubun hata sayısı düşmüştür.

B GRUBU

Tablo 33. “Cümlede Etken-Edilgen Fiillerin Bir Arada Bulunması” nın B Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	0	1	1	2
II. SINAV	1	0	0	1
III. SINAV	0	2	0	2
TOPLAM	1	3	1	5

“Cümlede etken- edilgen fiillerin bir arada bulunması” anlatım bozukluğunun B grubundaki dağılımına bakıldığında en fazla 10. sınıflar hata yapmıştır. Diğer sınıflarda da yapılan hata sayısı çok azdır.

C GRUBU

Tablo 34. “Cümlede Etken-Edilgen Fiillerin Bir Arada Bulunması” nın C Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	1	0	1	2
II. SINAV	0	0	1	1
III. SINAV	0	14	1	15
TOPLAM	1	14	3	18

“Cümlede etken- edilgen fiillerin bir arada bulunması” anlatım bozukluğunun C grubundaki dağılımına bakıldığında en fazla hatayı 10. sınıflar yapmıştır. Ayrıca bu hatayı III. sınavda yapmışlardır.Tabloda da görüldüğü gibi, geri bildirim uygulanmayan C Grubu’nun hatalarında –özellikle 10. Sınıfta- düşüş değil, yükselme olmuştur.

6. İsim Cümlelerinde Ek-Fiilin Ortak Kullanılmasından Kaynaklanan Bozukluklar

A GRUBU

Tablo 35. “İsim Cümlelerinde Ek-fiilin Ortak Kullanılmasından Kaynaklanan Bozukluklar”ın A Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	1	0	3	4
II. SINAV	0	1	0	1
III. SINAV	0	0	0	0
TOPLAM	1	1	3	5

“İsim cümlelerinde ek-fiilin ortak kullanılmasından kaynaklanan bozukluklar”ın A grubu dağılımına bakıldığında en fazla hatayı 11. sınıflar yapmıştır. Gerçi onlar da II. ve III. sınavlarda hiç hata yapmamışlardır. “İsim Cümlelerinde Ek-fiilin Ortak Kullanılması” bozukluğu konusunda A Grubu’na yapılan geribildirim faydalı olmuş, grubun hata sayısı düşmüştür.

B GRUBU

Tablo 36. “İsim Cümlelerinde Ek-fiilin Ortak Kullanılmasından Kaynaklanan Bozukluklar”ın B Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	0	0	0	0
II. SINAV	1	0	0	1
III. SINAV	2	2	0	4
TOPLAM	3	2	0	5

“İsim cümlelerinde ek-fiilin ortak kullanılmasından kaynaklanan bozukluklar”ın B grubu dağılımına bakıldığında en fazla hatayı 9. sınıflar yapmıştır. 10. sınıflar III. sınavda hata yapmış, 11. sınıflar ise hiç hata yapmamıştır. B Grubu’nun hata sayısında yükselme olmuştur.

C GRUBU

Tablo 37. “İsim Cümlelerinde Ek-fiilin Ortak Kullanılmasından Kaynaklanan Bozukluklar”ın C Grubu’ndaki Dağılımı

	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	TOPLAM
I. SINAV	1	0	0	1
II. SINAV	0	1	0	1
III. SINAV	0	0	1	1
TOPLAM	1	1	1	3

“İsim cümlelerinde ek-fiilin ortak kullanılmasından kaynaklanan bozukluklar”ın C grubu dağılımına bakıldığında gruplar eşit sayıda hata yapmışlardır.

II. ANLATIM BOZUKLUKLARININ SINAVLARA GÖRE DAĞILIMI

A) BİRİNCİ SINAVLAR

1. Anlama Dayalı Bozukluklar

Tablo 38. Anlama Dayalı Bozuklukların Birinci Sınavdaki Dağılımı

	A	B	C	TOPLAM
a. Gereksiz sözcük kullanılması	39	21	42	102
b. Cümlede belirsizlik bulunması	2	0	1	3
c. Sözcüğün anlamca cümleye uymaması	64	48	55	167
<i>Ç. Sözcüklerin yanlış eyleme bağlanması</i>	0	5	0	5
d. Cümlede mantık hatasının olması	29	15	18	62
e. Sözcüğün yanlış yerde kullanılması	11	9	11	31
TOPLAM	145	98	127	370

Anlama dayalı bozuklukların ilk sınavdaki sonuçlarına bakıldığında, en fazla hatayı A grubunun, en az hatayı da B Grubunun yaptığı görülmektedir. Bunun yanında en sık yapılan bozukluk türü, sözcüğün anlamca cümleye uymaması olmuştur.

2. Cümle Kuruluşuna Dayalı Bozukluklar

Tablo 39. Cümle Kuruluşuna Dayalı Bozuklukların Birinci Sınavdaki Dağılımı

	A	B	C	TOPLAM
a. Öge eksikliği	51	18	42	111

b. Özne-yüklem uyumsuzluğunun bulunması	2	1	0	3
c. Tamlama uyumsuzluğu	17	5	6	28
ç. Ek uyumsuzluğu	52	43	50	145
d. Etken-edilgen fiillerin bir arada bulunması	6	2	2	10
e. İsim cümlelerinde ek-fiilin ortak kullanılmasından kaynaklanan bozukluklar	4	0	1	5
TOPLAM	132	69	101	302

Cümle kuruluşuna dayalı bozuklukların ilk sınavdaki sonuçlarına bakıldığında, en fazla hatayı A grubunun, en az hatayı da B Grubunun yaptığı görülmektedir. Bunun yanında en sık yapılan bozukluk türü, ek uyumsuzluğu, en az yapılan bozukluk türü ise özne-yüklem uyumsuzluğu olmuştur.

B) İKİNCİ SINAVLAR

1. Anlama Dayalı Bozukluklar

Tablo 40. Anlama Dayalı Bozuklukların İkinci Sınavdaki Dağılımı

	A	B	C	TOPLAM
a. Gereksiz sözcük kullanılması	25	25	56	106
b. Cümlede belirsizlik bulunması	1	2	1	4
c. Sözcüğün anlamca cümleye uymaması	52	47	43	142
Ç. Sözcüklerin yanlış eyleme bağlanması	0	0	0	0
d. Cümlede mantık hatasının olması	11	20	18	49
e. Sözcüğün yanlış yerde kullanılması	4	7	13	24
TOPLAM	93	101	131	325

Anlama dayalı bozuklukların ikinci sınavdaki sonuçlarına bakıldığında, en fazla hatayı C grubunun yaptığı görülmektedir. İlk sınavda en fazla hata yapan grubun A grubu olmasına rağmen, ikinci sınavda bu durum geribildirim etkisiyle değişmiştir. Sözcüklerin yanlış eyleme bağlanması bozukluğuna ise hiç rastlanmamıştır. Bunun yanında en sık yapılan bozukluk türü, sözcüğün anlamca cümleye uymaması olmuştur.

2. Cümle Kuruluşuna Dayalı Bozukluklar

Tablo 41. Cümle Kuruluşuna Dayalı Bozuklukların” İkinci Sınavdaki Dağılımı

	A	B	C	TOPLAM
a. Öge eksikliği	27	21	47	95
b. Özne-yüklem uyumsuzluğunun bulunması	1	0	1	2
c. Tamlama uyumsuzluğu	3	1	7	11
Ç. Ek uyumsuzluğu	19	37	42	98
d. Etken-edilgen fiillerin bir arada bulunması	0	1	1	2
e. İsim cümlelerinde ek-fiilin ortak kullanılmasından kaynaklanan bozukluklar	1	1	1	3
TOPLAM	51	61	99	211

Cümle kuruluşuna dayalı bozuklukların ikinci sınavdaki sonuçlarına bakıldığında, en fazla hatayı C grubunun, en az hatayı da A Grubunun yaptığı görülmektedir. İlk sınavdan üçüncü sınava doğru, geribildirimi uyguladığımız grupların hataları düşmektedir. Bunun yanında en sık yapılan bozukluk türü, ek uyumsuzluğu, en az yapılan bozukluk türü ise özne-yüklem uyumsuzluğu ile etken-edilgen fiillerin bir arada bulunması olmuştur.

C) ÜÇÜNCÜ SINAVLAR

1. Anlama Dayalı Bozukluklar

Tablo 42. Anlama Dayalı Bozuklukların Üçüncü Sınavdaki Dağılımı

	A	B	C	TOPLAM
a. Gereksiz sözcük kullanılması	17	55	51	123
b. Cümlede belirsizlik bulunması	0	4	1	5
c. Sözcüğün anlamca cümleye uymaması	16	44	35	95
Ç. Sözcüklerin yanlış eyleme bağlanması	5	6	0	11
d. Cümlede mantık hatasının olması	11	14	14	39
e. Sözcüğün yanlış yerde kullanılması	7	11	16	34
TOPLAM	56	134	117	307

Anlama dayalı bozuklukların ilk sınavdaki sonuçlarına bakıldığında, en fazla hatayı B grubunun, en az hatayı da A Grubunun yaptığı görülmektedir. Bunun yanında en sık yapılan bozukluk türü, gereksiz sözcük kullanılması olmuştur.

2. Cümle Kuruluşuna Dayalı Bozukluklar

Tablo 43. Cümle Kuruluşuna Dayalı Bozuklukların Üçüncü Sınavdaki Dağılımı

a. Öge eksikliği	21	22	46	89
b. Özne-yüklem uyumsuzluğunun bulunması	0	0	2	2
c. Tamlama uyumsuzluğu	0	2	4	6
ç. Ek uyumsuzluğu	6	34	21	61
d. Etken-edilgen fiillerin bir arada bulunması	3	2	15	20
e. İsim cümlelerinde ek-fiilin ortak kullanılmasından kaynaklanan bozukluklar	0	4	1	5
Toplam	30	64	89	183

Cümle kuruluşuna dayalı bozuklukların ikinci sınavdaki sonuçlarına bakıldığında, en fazla hatayı C grubunun, en az hatayı da A Grubunun yaptığı görülmektedir. İlk sınavdan üçüncü sınava doğru, geribildirimi uyguladığımız grupların hataları düşmüş ve üçüncü sınav sonunda hata sayıları önemli oranda azalmıştır. Bunun yanında en sık yapılan bozukluk türü, ek uyumsuzluğu, en az yapılan bozukluk türü ise özne-yüklem uyumsuzluğu olmuştur.

III. GRUPLARDAKİ TOPLAM ANLATIM BOZUKLUKLARININ, SINAVLARA GÖRE DAĞILIMI

Tablo. 44 Gruplardaki Anlatım Bozukluklarının Sınavlara Göre Dağılımı

	BİRİNCİ SINAV	İKİNCİ SINAV	ÜÇÜNCÜ SINAV	TOPLAM
A GRUBU	277	148	86	511
B GRUBU	167	162	198	527
C GRUBU	228	231	206	665
TOPLAM	672	541	490	1703

Gruplardaki anlatım bozukluklarının sınavlara göre dağılımına bakıldığında, ilk sınavlarda en fazla hata yapan grubun, A Grubu olduğu görülmektedir. II. ve III. sınavlara bakıldığında, her sınav sonunda öğrencilere yaptıkları hataların gösterildiği A Grubunun hata sayısında bir düşüş olduğu anlaşılmaktadır. İlk sınavda 277 hata yapan A Grubu öğrencileri, ikinci sınavlarında 148, üçüncü sınavlarında 86 hata yapmışlardır. İlk sınavlarda en az hata yapan grup, B grubu olmuştur. Ancak B Grubunun hatalarında düzenli bir düşüş olmamış, hatta üçüncü sınavda bir yükselme olmuştur. Gruplar arasında en çok hatayı C Grubu yapmıştır. C Grubunun hata sayısında düzenli bir düşüş olmamış, hatta yükselme olmuştur.

IV. GENEL SONUÇLAR

1. Anlama Dayalı Bozukluklar

Tablo. 45 Anlama Dayalı Bozuklukların Genel Sonuçları

	A	B	C	Toplam

a. Gereksiz sözcük kullanılması	81	101	149	331
b. Cümlede belirsizlik bulunması	3	6	3	12
c. Sözcüğün anlamca cümleye uymaması	136	139	133	408
Ç. Sözcüklerin yanlış eyleme bağlanması	5	11	0	16
d. Cümlede mantık hatasının olması	51	49	50	150
e. Sözcüğün yanlış yerde kullanılması	22	27	40	89
TOPLAM	298	333	375	1006

Anlama dayalı bozuklukların genel sonuçlarına bakıldığında, en çok hata yapan grubun, toplam 375 hatayla C Grubu olduğu görülmektedir. En sık yapılan bozukluk ise “Gereksiz sözcük kullanılması” olmuştur. Bu bozukluğu, “Sözcüğün anlamca cümleye uymaması” takip etmiştir. En az hata yapan grup, toplam 298 hatayla A Grubu olmuştur.

2. Cümle Kuruluşuna Dayalı Bozukluklar

Tablo. 46 Cümle Kuruluşuna Dayalı Bozuklukların Genel Sonuçları

	A	B	C	TOPLAM
a. Öge eksikliği	99	61	135	295
b. Özne-yüklem uyumsuzluğunun bulunması	3	1	3	7
c. Tamlama uyumsuzluğu	20	8	18	46
Ç. Ek uyumsuzluğu	77	114	113	304
d. Etken-edilgen fiillerin bir arada bulunması	9	5	18	32
e. İsim cümlelerinde ek-fiilin ortak kullanılmasından kaynaklanan bozukluklar	5	5	3	13
TOPLAM	213	194	290	697

Cümle kuruluşuna dayalı bozuklukların genel sonuçlarına bakıldığında, en çok hata yapan grubun, toplam 290 hatayla C Grubu olduğu görülmektedir. En sık yapılan bozukluk ise “Ek uyumsuzluğu” olmuştur. Bu bozukluğu, “Cümlede öge eksikliğinin bulunması” takip etmiştir. En az hata yapan grup, toplam 194 hatayla B Grubu olmuştur.

Öğrencilerin kompozisyonlarındaki anlatım bozukluklarının genel dağılımına bakıldığında şu sonuçlar karşımıza çıkmaktadır:

Toplam üç kez yapılan bu çalışmalarda en sık görülen anlatım bozukluğu “Sözcüğün anlamca cümleye uymaması” olmuştur. “Gereksiz sözcük kullanılması” ile “Ek uyumsuzluğu” yine en sık görülen anlatım bozuklukları arasında yer almıştır. Öğrenciler, anlama dayalı bozuklukları cümle kuruluşuna dayalı bozukluklara göre daha sık yapmışlardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

I. “A GRUBU”NUN ÜÇ SINAVDA GELİŞİM DURUMU

A grubunda yer alan sınıflara “ İyilik, Arkadaşlık, Eğitimin Önemi” konularından ilki (Arkadaşlık) kompozisyon konusu olarak verildi. Bir derslik süre sonunda bu kompozisyonlar toplanarak tek tek incelendi. Öğrencilerin yapmış oldukları anlatım bozuklukları tespit edildi. Bütün kompozisyonları okunduktan sonra öğrenciler çağırılarak ve onlara yaptıkları bozukluklar tek tek gösterildi. Öğrencilere, yaptıkları bozuklukların nasıl düzeltilebileceği, cümlelerin o bozukluklardan nasıl arındırılacağı anlatıldı.

Bir aylık süreden sonra, A Grubunun 2. kompozisyonları yazdırılıp bunlar değerlendirildi. Öğrenciler tekrar çağırılarak, yine onlara yaptıkları bozuklar tek tek gösterildi. Daha sonra, A Grubundaki sınıfların 1. kompozisyon sonuçlarıyla 2. kompozisyon sonuçları karşılaştırıldı ve A Grubundaki öğrencilerin yaptıkları anlatım bozukluklarında bir düşüş olduğu gözlemlendi:

Tablo 47. A Grubu'nun Üç Sınavda Gelişim Durumu

	I	II	III	TOPLAM
A	277	144	86	507

Bir ay aradan sonra, A Grubu öğrencilerine bu kez, “iyilik” konusunda kompozisyon yazmaları istendi ve daha sonra bu kompozisyonlar değerlendirildi. İlk iki sınav sonuçlarıyla üçüncü sınav sonuçları karşılaştırıldı.

A Grubu öğrencilerinin ilk kompozisyonlarında anlatım bozukluklarına sık rastlanırken, yaptıkları bozukluklar onlara anlatılıp bozuklukların doğruları gösterildikten sonra, öğrencilerin kurdukları cümlelerdeki anlatım bozukluğu sayısının düştüğü görüldü. Öğrencilerin üçüncü kompozisyonlarında bu bozukluklar oldukça azaldı.

A Grubu, ikinci sınavda, ilk sınava göre %54 başarı gösterirken, üçüncü sınavda, ikinci sınava göre % 42 başarı göstermiştir.

II. B GRUBUNUN ÜÇ SINAVDA GELİŞİM DURUMU

B Grubundaki öğrencilere A Grubunda olduğu gibi “arkadaşlık” konusu verilerek ilk kompozisyonları yazdırıldı. Daha sonra bu kompozisyonlar okunarak öğrencilere kâğıtları dağıtıldı. Öğrencilere, kompozisyonlarında yapmış oldukları anlatım bozuklukları gösterildi. Bir ay aradan sonra B Grubu öğrencilerine, bu kez, “Eğitimin Önemi” konusunu verilerek, öğrencilerden bu konuda bir kompozisyon yazmaları istendi. Daha sonra bunlar değerlendirilip yine öğrencilere kâğıtları geri dağıtıldı. Üç konu da bu şekilde yazdırılıp kompozisyon sonuçları değerlendirildi ve şu sonuçlara ulaşıldı:

Tablo 48. B Grubu'nun Üç Sınavda Gelişim Durumu

	I	II	III	TOPLAM
B	167	162	198	527

Bununla birlikte B Grubundaki sınıflar, A Grubundaki sınıflara göre başlangıçta daha başarılı olmalarına rağmen (Tüm grupların ilk kompozisyon sonuçlarına bakıldığında, en az bozukluk yapan grubun, B Grubu olduğu görüldü), A Grubunda birebir anlatım yapıldığı için bu gruptaki öğrenciler daha çok ilerlerken, B Grubunda bu yapılmadığı için B Grubunun ilerleyişi A Grubuna göre daha az oldu. Bu gruptaki öğrenciler, C grubundaki öğrencilerden sayıca az hata yaptılar.

B Grubu, ikinci sınavda, ilk sınava göre %3 başarı gösterirken, üçüncü sınavda hataları %33 artmış ve başarısızlık göstermiştir.

III. “C GRUBU”NUN ÜÇ SINAVDA GELİŞİM DURUMU

C grubunda yer alan 9/D, 10 TM/B, 11 TM/C sınıflarına ilk kompozisyon konuları (Arkadaşlık) verildi ve bir ders boyunca konuyla ilgili birer kompozisyon yazmaları istendi. Daha sonra bu kompozisyonlar okunup değerlendirildi.

İlk kompozisyonu değerlendirildikten sonra C grubundaki öğrencilere sadece sonuçları duyuruldu. Onlara, yaptıkları yanlışlıklar konusunda bir bilgi verilmedi. Yine aynı gruba bir aylık süreden sonra ikinci kompozisyon konuları verildi. Bu kompozisyonlar okunarak, kompozisyonlardaki bozukluklar incelendi. İkinci sınavların sonuçları yine C grubu öğrencilerine duyuruldu.

C grubunun ilk sınavıyla ikinci sınav sonuçlarını karşılaştırıldı. Ve öğrencilerin yaptıkları bozukluk sayılarında önemli oranda bir değişiklik olmadığı, aynı zamanda bazı bozukluklarda bir yükselme olduğu görüldü:

Tablo 49. C Grubu'nun Üç Sınavda Gelişim Durumu

	I	II	III	TOPLAM
C	228	231	206	665

Tabloda da görüldüğü gibi C Grubunun ilk kompozisyonlarında 228 bozukluk tespit edilmişken, bu rakam, ikinci kompozisyonlarda biraz daha yükselmiş ve 231 olmuştur. Bununla birlikte A ve B Gruplarının bozukluk sayılarında bir yükselme değil, düşme olmuştur.

C grubunun üçüncü kompozisyon konularını verilip, diğer iki sınavda olduğu gibi bu konuyla ilgili kompozisyon yazmaları istendi. Bu kompozisyonlar okunup değerlendirildikten sonra öğrencilere yine sadece sonuçları duyuruldu. Daha sonra C grubu öğrencilerinin üç sınavdaki gelişimleri değerlendirildi ve şu sonuçlarla karşılaştıldı:

C Grubundaki öğrencilerin üç kompozisyon sonuçları arasında önemli bir değişiklik olmamıştır. Hatta ikinci kompozisyonlarında anlatım bozukluklarına çokça rastlanmıştır. Çünkü bu grupta öğrencilere yaptıkları anlatım bozuklukları konusunda herhangi bir bilgi verilmemiştir. Öğrenciler, üç kompozisyon çalışmasında da benzer anlatım bozuklukları yapmışlardır.

C Grubu öğrencileri, ikinci sınavda, ilk sınava göre %1 başarılı olurken, üçüncü sınavda %11 başarısız olmuşlardır.

Anlatım bozukluğunun düzeltilmesinde, anlama dayalı anlatım bozukluğu türlerinden geri bildirim en fazla etkili olduğu anlatım bozukluğu, “sözcüğün anlamca cümleye uymaması” olmuştur. Çünkü geri bildirim uygulanan A Grubunda, ilk sınavda “sözcüğün anlamca cümleye uymaması” nda en fazla hata yapılmıştır. Ancak bu durum diğer sınavlarda değişmiş ve “sözcüğün anlamca cümleye uymaması”, anlama dayalı anlatım bozukluğu alanında en fazla azalan bozukluk türü olmuştur.

Anlama dayalı bozukluklarda geri bildirim en az etkili olduğu bozukluk türü ise, “sözcüğün yanlış eyleme bağlanması” olmuştur. Çünkü 1. ve 2. sınavlarda bu türde hiç hata yapmayan A Grubu öğrencileri 3. sınavda 5 tane hata yapmışlardır.

A grubundaki öğrencilere yaptıkları bozukluklar tek tek gösterilmiş, bunun sonucunda da A grubu öğrencilerinin yaptıkları bozukluk sayılarında düzenli bir düşüş görülmüştür. Yaptıkları yanlışları görerek, bu bozuklukların doğru şekillerini öğrenen öğrenciler, bu hataları tekrarlamamışlardır. B grubundaki öğrenciler, yaptıkları anlatım bozukluklarının neler olduğunu genel olarak öğrenmişler, ancak hatalarını tek tek görüp inceleyen A grubu öğrencilerine göre daha çok hata yapmışlardır. Aslında araştırmamızın başında gruplar

içerisinde en başarılı grup B grubu iken, geribildirim yapılan A Grubu, B Grubuna göre daha hızlı bir ilerleme göstermiştir.

Orta öğretim düzeyindeki öğrencilerin anlatım bozukluklarının düzeltilmesinde geribildirim etkisinin araştırıldığı bu çalışmada, geribildirim uygulanan A grubu öğrencilerinin hataları giderek düşmüş ve geribildirim, anlatım bozukluklarının düzeltilmesinde olumlu bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

I. “A GRUBU”NUN ÜÇ SINAVDA GELİŞİM DURUMU

A grubunda yer alan sınıflara “ İyilik, Arkadaşlık, Eğitimin Önemi” konularından ilki (Arkadaşlık) kompozisyon konusu olarak verildi. Bir derslik süre sonunda bu kompozisyonlar toplanarak tek tek incelendi. Öğrencilerin yapmış oldukları anlatım bozuklukları tespit edildi. Bütün kompozisyonları okunduktan sonra öğrenciler çağırılarak ve onlara yaptıkları bozukluklar tek tek gösterildi. Öğrencilere, yaptıkları bozuklukların nasıl düzeltilebileceği, cümlelerin o bozukluklardan nasıl arındırılacağı anlatıldı.

Bir aylık süreden sonra, A Grubunun 2. kompozisyonları yazdırılıp bunlar değerlendirildi. Öğrenciler tekrar çağırılarak, yine onlara yaptıkları bozuklar tek tek gösterildi. Daha sonra, A Grubundaki sınıfların 1. kompozisyon sonuçlarıyla 2. kompozisyon sonuçları karşılaştırıldı ve A Grubundaki öğrencilerin yaptıkları anlatım bozukluklarında bir düşüş olduğu gözlemlendi:

Tablo 47. A Grubu'nun Üç Sınavda Gelişim Durumu

	I	II	III	TOPLAM
A	277	144	86	507

Bir ay aradan sonra, A Grubu öğrencilerine bu kez, “iyilik” konusunda kompozisyon yazmaları istendi ve daha sonra bu kompozisyonlar değerlendirildi. İlk iki sınav sonuçlarıyla üçüncü sınav sonuçları karşılaştırıldı.

A Grubu öğrencilerinin ilk kompozisyonlarında anlatım bozukluklarına sık rastlanırken, yaptıkları bozukluklar onlara anlatılıp bozuklukların doğruları gösterildikten sonra, öğrencilerin kurdukları cümlelerdeki anlatım bozukluğu sayısının düştüğü görüldü. Öğrencilerin üçüncü kompozisyonlarında bu bozukluklar oldukça azaldı.

A Grubu, ikinci sınavda, ilk sınava göre %54 başarı gösterirken, üçüncü sınavda, ikinci sınava göre % 42 başarı göstermiştir.

II. B GRUBUNUN ÜÇ SINAVDA GELİŞİM DURUMU

B Grubundaki öğrencilere A Grubunda olduğu gibi “arkadaşlık” konusu verilerek ilk kompozisyonları yazdırıldı. Daha sonra bu kompozisyonlar okunarak öğrencilere kâğıtları dağıtıldı. Öğrencilere, kompozisyonlarında yapmış oldukları anlatım bozuklukları gösterildi. Bir ay aradan sonra B Grubu öğrencilerine, bu kez, “Eğitimin Önemi” konusunu verilerek, öğrencilerden bu konuda bir kompozisyon yazmaları istendi. Daha sonra bunlar değerlendirilip yine öğrencilere kâğıtları geri dağıtıldı. Üç konu da bu şekilde yazdırılıp kompozisyon sonuçları değerlendirildi ve şu sonuçlara ulaşıldı:

Tablo 48. B Grubu'nun Üç Sınavda Gelişim Durumu

	I	II	III	TOPLAM
B	167	162	198	527

Bununla birlikte B Grubundaki sınıflar, A Grubundaki sınıflara göre başlangıçta daha başarılı olmalarına rağmen (Tüm grupların ilk kompozisyon sonuçlarına bakıldığında, en az bozukluk yapan grubun, B Grubu olduğu görüldü), A Grubunda birebir anlatım yapıldığı için bu gruptaki öğrenciler daha çok ilerlerken, B Grubunda bu yapılmadığı için B Grubunun ilerleyişi A Grubuna göre daha az oldu. Bu gruptaki öğrenciler, C grubundaki öğrencilerden sayıca az hata yaptılar.

B Grubu, ikinci sınavda, ilk sınava göre %3 başarı gösterirken, üçüncü sınavda hataları %33 artmış ve başarısızlık göstermiştir.

III. “C GRUBU”NUN ÜÇ SINAVDA GELİŞİM DURUMU

C grubunda yer alan 9/D, 10 TM/B, 11 TM/C sınıflarına ilk kompozisyon konuları (Arkadaşlık) verildi ve bir ders boyunca konuyla ilgili birer kompozisyon yazmaları istendi. Daha sonra bu kompozisyonlar okunup değerlendirildi.

İlk kompozisyonu değerlendirildikten sonra C grubundaki öğrencilere sadece sonuçları duyuruldu. Onlara, yaptıkları yanlışlıklar konusunda bir bilgi verilmedi. Yine aynı gruba bir aylık süreden sonra ikinci kompozisyon konuları verildi. Bu kompozisyonlar okunarak, kompozisyonlardaki bozukluklar incelendi. İkinci sınavların sonuçları yine C grubu öğrencilerine duyuruldu.

C grubunun ilk sınavıyla ikinci sınav sonuçlarını karşılaştırıldı. Ve öğrencilerin yaptıkları bozukluk sayılarında önemli oranda bir değişiklik olmadığı, aynı zamanda bazı bozukluklarda bir yükselme olduğu görüldü:

Tablo 49. C Grubu'nun Üç Sınavda Gelişim Durumu

	I	II	III	TOPLAM
C	228	231	206	665

Tabloda da görüldüğü gibi C Grubunun ilk kompozisyonlarında 228 bozukluk tespit edilmişken, bu rakam, ikinci kompozisyonlarda biraz daha yükselmiş ve 231 olmuştur. Bununla birlikte A ve B Gruplarının bozukluk sayılarında bir yükselme değil, düşme olmuştur.

C grubunun üçüncü kompozisyon konularını verilip, diğer iki sınavda olduğu gibi bu konuyla ilgili kompozisyon yazmaları istendi. Bu kompozisyonlar okunup değerlendirildikten sonra öğrencilere yine sadece sonuçları duyuruldu. Daha sonra C grubu öğrencilerinin üç sınavdaki gelişimleri değerlendirildi ve şu sonuçlarla karşılaştırıldı:

C Grubundaki öğrencilerin üç kompozisyon sonuçları arasında önemli bir değişiklik olmamıştır. Hatta ikinci kompozisyonlarında anlatım bozukluklarına çokça rastlanmıştır. Çünkü bu grupta öğrencilere yaptıkları anlatım bozuklukları konusunda herhangi bir bilgi verilmemiştir. Öğrenciler, üç kompozisyon çalışmasında da benzer anlatım bozuklukları yapmışlardır.

C Grubu öğrencileri, ikinci sınavda, ilk sınava göre %1 başarılı olurken, üçüncü sınavda %11 başarısız olmuşlardır.

Anlatım bozukluğunun düzeltilmesinde, anlama dayalı anlatım bozukluğu türlerinden geri bildirim en fazla etkili olduğu anlatım bozukluğu, “sözcüğün anlamca cümleye uymaması” olmuştur. Çünkü geri bildirim uygulanan A Grubunda, ilk sınavda “sözcüğün anlamca cümleye uymaması” nda en fazla hata yapılmıştır. Ancak bu durum diğer sınavlarda değişmiş ve “sözcüğün anlamca cümleye uymaması”, anlama dayalı anlatım bozukluğu alanında en fazla azalan bozukluk türü olmuştur.

Anlama dayalı bozukluklarda geri bildirim en az etkili olduğu bozukluk türü ise, “sözcüğün yanlış eyleme bağlanması” olmuştur. Çünkü 1. ve 2. sınavlarda bu türde hiç hata yapmayan A Grubu öğrencileri 3. sınavda 5 tane hata yapmışlardır.

A grubundaki öğrencilere yaptıkları bozukluklar tek tek gösterilmiş, bunun sonucunda da A grubu öğrencilerinin yaptıkları bozukluk sayılarında düzenli bir düşüş görülmüştür. Yaptıkları yanlışları görerek, bu bozuklukların doğru şekillerini öğrenen öğrenciler, bu hataları tekrarlamamışlardır. B grubundaki öğrenciler, yaptıkları anlatım bozukluklarının neler olduğunu genel olarak öğrenmişler, ancak hatalarını tek tek görüp inceleyen A grubu öğrencilerine göre daha çok hata yapmışlardır. Aslında araştırmamızın başında gruplar

içerisinde en başarılı grup B grubu iken, geribildirim yapılan A Grubu, B Grubuna göre daha hızlı bir ilerleme göstermiştir.

Orta öğretim düzeyindeki öğrencilerin anlatım bozukluklarının düzeltilmesinde geribildirim etkisinin araştırıldığı bu çalışmada, geribildirim uygulanan A grubu öğrencilerinin hataları giderek düşmüş ve geribildirim, anlatım bozukluklarının düzeltilmesinde olumlu bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

Aksoy, Ö. A. 1962, Dil Üzerine Düşünceler Düzeltilmeler, TTK Yayınları, Ankara.

Aksoy, Ö. A. 1991, Dil Yanlışıları, Adam Yayınları, İstanbul.

Aktaş Ş., Gündüz O. 2001, Yazılı ve Sözlü Anlatım Kompozisyon Sanatı, Akçağ Yayınları, Ankara.

Alışık, G. S., Beyeli L. 2001, Liseler İçin Güzel Konuşma ve Yazma, MEB Yay., Ankara

Alperen, N. 1989, Türkçe (Güzel Konuşma, Okuma ve Yazma) Öğretim Rehberi, MEB Yay., İstanbul.

Banaz T. 1997, Dil ve Anlatım Bilgisi, AÜAF Yayınları, Eskişehir

Bilgegil, M. K. 1984, Türkçe Dilbilgisi, Dergâh Yayınları, Ankara.

Bilgin, M. 2002, Anlamdan Anlatıma Türkçe'miz, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara

- Boz, E. (Editör), Gülsevin G., Aypay İ., Sarı M., 2003, Türk Dili ve Kompozisyon, AKÜ Yayınları, Afyon.
- Demirel, Ö. 2002, Türkçe Öğretimi, Pegem A. Yayıncılık, Ankara.
- Dizdaroğlu, H. 1976, Tümce Bilgisi, TDK Yayınları, Ankara.
- Doğan Y., 2002, Türkçe Öğretmenliği Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma ve Yazma Becerileri, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türklük Bilimi Araştırmaları, s.181-201.
- Ergin, M. 1994, Türk Dili, Bayrak Yayınları, İstanbul.
- Ertan, A.1968, Örneklerle Sözlü Yazılı Kompozisyon, Ak Kitabevi, İstanbul
- Göğüş, B. 1991, Türk Dili ve Edebiyatı Sözlü ve Yazılı Anlatım, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Güven Dershane Sahipleri Derneği Öğretmenleri, Editör: Yıldız S., 1997, Türkçe I (Dilbilgisi), Sürat Yayınevi, İstanbul.
- Kabahasanoğlu, V., Demirci S. 1999, Üniversitelerde Türk Dili, Der Yayınları, İstanbul.
- Kantemir, E. 1997, Yazılı ve Sözlü Anlatım, Engin Yayınları, Ankara.
- Karaalioglu, S. K. 1998, Sözlü ve Yazılı Kompozisyon, İnkılap Yayınevi, İstanbul.
- Karahan, L. 1993, Türkçe'de Sözdizimi-Cümle Tahlilleri, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Karakuş İ. (Yayına Hazırlayan), 2002, Prof. Dr. Sadık Tural Armağanı, Can Yayınevi, Ankara.
- Karasar, N., Baraz, T., Özkırmımlı, A. 1998, Türk Dili: Dil ve Anlatım Becerisi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Kavcar, C. 2004, Edebiyat ve Eğitim, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yay., Ankara.
- Kaya İ. G., Öztürk, C., Yılğör A., Altun N., Selimhocaoglu B. 1997, Türk Dili Ders Notları, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Korkmaz Z., B. Ercilasun A., Akalın M., Gülensoy T., Parlatır İ., Zülfikâr H., Birinci N., Yükseköğretim Öğrencileri İçin Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri, YÖK Matbaası, Ankara.
- Köstekçi M., 1992, "Üniversite Öğrencilerinin Cümle Hataları Üzerine Bir Analiz Çalışması", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara (yayımlanmamış).
- Kükey, M. 1975, Türkçe'nin Sözdizimi, Kardeş Yayınları, Ankara.
- Olgun, Y. 1996, Terimlerle ve Testlerle Türkçe Başarı Anahtarı, Alfa Yayıncılık, Ankara.

- Öner, S. 1998, Örneklerle Düzenli Kompozisyon Yazma ve Konuşma Sanatı, Veli Yayınları, İstanbul.
- Özkırımlı, A. 1994, Dil ve Anlatım, Ümit Yayıncılık, Ankara.
- Taşbaş, Z. 1995, Türk Dili-Anlatım, Selçuk Yay., Ankara.
- Yüzbaşıoğlu, M. 1984, Türk Dili-Anlatım, Serhat Yay., İstanbul.

EKLER

	<u>Sayfa No</u>
EK 1 Örnek Kompozisyon Kağıtları	46
EK 2 Değerlendirme Çizelgeleri	51

SINIF: 10 SOS/B
SINAV: BİRİNCİ SINAV

HATA1A	+++++
HATA1B	-
HATA1C	-
HATA1Ç	+++++
HATA1D	-
HATA1E	+++++
HATA1F	-
HATA1G	+++
HATA2A	+++++
HATA2B	-
HATA2C	+++
HATA2Ç	+++++

HATA2D	-
HATA2E	-

SINIF: 9/C SINAV: BİRİNCİ SINAV	
HATA1A	+++++
HATA1B	+
HATA1C	-
HATA1Ç	+++++
HATA1D	-
HATA1E	+++++
HATA1F	+++
HATA1G	-
HATA2A	+++++
HATA2B	-
HATA2C	+++++

HATA2Ç	+++++
HATA2D	++
HATA2E	+

SINIF: 11 TM/C
SINAV: BİRİNCİ SINAV

HATA1A	+++++
HATA1B	+
HATA1C	-
HATA1Ç	+++++
HATA1D	-
HATA1E	++++
HATA1F	+
HATA1G	-
HATA2A	+++++
HATA2B	-
HATA2C	++

HATA2Ç	+++++
HATA2D	+
HATA2E	-